

Edita Geissler
Iman Khaleel

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö, 2023

”PERHEEMME SUOMESSA”

Infotilaisuuden malli monikulttuuristen perheiden parissa työskenteleville ammattilaisille

---

TIIVISTELMÄ

Edita Geissler

Iman Khaleel

”Perheemme Suomessa” -infotilaisuuden malli monikulttuuristen perheiden parissa työskenteleville ammattilaisille

56 sivua ja 4 liitettä

Kevät, 2023

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi

Tämän kehittämispainotteisen opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää monikulttuuristen perheiden parissa työskenteleville ammattilaisille infotilaisuuden malli lapsiperheiden palveluista ja siihen liittyvä materiaali. Mallin avulla monikulttuurisen toiminnan ohjaajat voivat antaa asiakkailleen tietoa, mihin tilanteisiin ja millä tarkoituksella suomalainen palvelujärjestelmä tarjoaa palveluita vanhemmuuden tueksi. Lisäksi malli tarjoaa tietoa erityisesti lastensuojelun palveluista. Haasteellista aihetta lähestytään turvallisessa tilassa mielekkään toiminnan kautta, joka perustuu kohderyhmän tarpeisiin. Tavoitteena oli monikulttuuristen perheiden tiedonsaannin parantaminen lapsiperheitä tukevista palveluista kulttuurisensitiivisesti sekä luottamussuhteen rakentaminen vanhempien ja työntekijöiden välille.

Varsinainen infotilaisuus muodostuu kolmesta vaiheesta. Nämä ovat tietovisa, infomateriaali ja kahden kulttuurin vanhempien toivo- ja huolikortit. Lisäksi infotilaisuuden malliin kuuluu manuaali monikulttuurista työtä tekeville toimijoille infotilaisuuden etenemiseen. Kehittämispainotteinen opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä työelämäkumppanin Espoon monikulttuuriset lapset ja nuoret ry:n kanssa. ”Perheemme Suomessa” -infotilaisuuden malli monikulttuuristen perheiden parissa työskenteleville ammattilaisille pilotoitiin Naapuruustalolla Matinkylässä ja toinen ohjaus toteutui kohtaamispaikka Trapesassa Espoon keskuksessa. Molemmat ohjaukset toteutettiin osana Espoon monikulttuuriset lapset ja nuoret ry:n järjestämää kohtaamiskahvilaa.

Pilotoinnit osoittivat, että ”Perheemme Suomessa” -infotilaisuuden malli monikulttuuristen perheiden parissa työskenteleville ammattilaisille on toimiva keino laajentaa maahanmuuttajataustaisten vanhempien tietoisuutta aiheesta. Sen kautta pystytään tavoittamaan lisää perheellisiä asiakkaita ja parantamaan tiedonsaantia lapsiperheiden palveluista. Infotilaisuuden vahvuus on sen kertaluonteisuus ja monimenetelmällisyys suhteessa kohtuulliseen keston. Myös yhteiskehittäjien kokemusasiantuntijuus on lisännyt infotilaisuuden arvoa ja uskottavuutta.

Asiasanat: maahanmuuttajataustaiset vanhemmat, lapsiperheiden palvelut, lastensuojelu, vanhemmuuden tukeminen.

ABSTRACT

Edita Geissler and Iman Khaleel

Our family in Finland - An information session model for professionals working with multicultural families

56 p., 4 appendices

Spring 2023

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor of Social Services

The purpose of this development-oriented thesis was to develop an information session model and materials about services for families and children, which could be utilized by professionals working with multicultural families. With the help of the model, the instructors of multicultural activities can give their clients information on the parenting support services provided by the Finnish service system. In addition, the model provides information about child protection services in particular. This sensitive topic is approached in a safe space through engaging in meaningful activities based on the needs of the target group. The goal was to improve access to information on services that support multicultural families in a culturally sensitive manner, and to build a relationship of trust between parents and employees.

The actual information session consists of three stages, a quiz, the information material, and hope and worry cards for parents of two cultures. The model of the information session also includes a manual about the progress of the information session for group instructors in multicultural work. The thesis was carried out in collaboration with the registered association Espoo Multicultural Children and Youth. The "Our family in Finland" information session model for professionals working with multicultural families was piloted at Naapuruustalo in Matinkylä, Espoo and the second session took place in Trapesa in Espoon keskus (Espoo centre). Both times were carried out as part of café meetings organized by Espoo Multicultural Children and Youth.

The pilots showed that "Our family in Finland" information session model for professionals working with multicultural families is an effective means of expanding the awareness of parents with immigrant backgrounds on the subject. Through it, it is possible to reach more family customers as well as to improve access to information about services for families with children. The strength of the information session is its one-off nature and multi-methodology in relation to its reasonable duration. The experiential expertise of the co-developers has also increased the value and credibility of the information session.

Keywords: parents with an immigrant background, services for families with children, child protection, supporting parenting.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 VANHEMMUUDEN TUKEMINEN LAPSIPERHEIDEN PALVELUISSA.....	6
3 VANHEMMUUS UUDESSA ASUINMAASSA	8
3.1 Maahanmuutto ja kotoutuminen	8
3.2 Monikulttuurisen vanhemmuuden erityiskysymykset	10
3.3 Maahanmuuttajavanhempien tiedonhakukanavat	13
4 MONIKULTTUURINEN RYHMÄN OHJAUS	16
5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	18
6 TAUSTA JA YHTEISTYÖKUMPPANI.....	19
7 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT JA PROSESSI.....	21
7.1 Kehittämistyössä käytetyt menetelmät	21
7.2 Ideointivaihe	23
7.3 Materiaalin luomisen vaihe.....	24
7.3.1 Tietovisa.....	24
7.3.2 Infomateriaali	27
7.3.3 Kahden kulttuurin vanhempien toivo- ja huolikortit.....	31
7.3.4 Ohjaajan manuaali	35
7.4 Pilotointivaihe	36
8 ITSEARVIOINTI JA PALAUTE.....	41
8.1 Itsearviointi	41
8.2 Palaute.....	42
9 EETTISET NÄKÖKOHDAT	46
LÄHTEET.....	51
LIITE 1. TIETOVISA.....	57
LIITE 2. INFOMATERIAALI	60

LIITE 3. KAHDEN KULTTUURIN VANHEMPIEN TOIVO- JA HUOLIKORTIT...
..... 61

LIITE 4. "PERHEEMME SUOMESSA" -infotilaisuuden malli monikulttuuristen
perheiden parissa työskenteleville ammattilaisille- Manuaali infotilaisuuden
etenemiseen 63

1 JOHDANTO

Sosiaali- ja terveysministeriö korostaa perhepolitiikan merkitystä lapsille turvallisen kasvuympäristön luomisessa sekä vanhempien ja huoltajien tukemisessa kasvatustehtävissä ja lasten huolenpidossa. Perheiden on saatava apua tarpeisiinsa riittävän varhain. (STM, i.a.-a.) Tarjoamalla palveluita perhe-elämän eri tarpeisiin ja tilanteisiin hyvinvointivaltio pyrkii edistämään lapsiperheiden hyvinvointia, ehkäisemään ongelmia ja mahdollistamaan lasten turvallista ja monipuolista kasvua ja kehitystä. Silti on perheitä, jotka eivät osaa hyödyntää palveluita monista eri syistä. Näitä syitä ovat esimerkiksi tiedon puute palveluiden tarkoituksesta ja toimivuudesta ja mahdollisesti siitä johtuva epäluottamus ammattilaisiin. Perheiden joukossa on myös erityinen ryhmä, jolla kahden yllä kuvatun esteen lisäksi ovat omat esteensä hyödyntää palveluita. Tämä ryhmä koostuu maahanmuuttajataustaisista lapsiperheistä.

Tarvitseeko lakimiehen avioeroa hakiessani? Voinko kieltäytyä lapselleni tarjotusta puheterapiasta? Tehdäänkö lapsestani lastensuojeluilmoitus, jos hän jää koulupäivän jälkeen yksin kotiin? Mistä koulukuraattori aikoo puhua kanssani? Kenelle voin kertoa lapseni ongelmapelaamisesta? Nämä ovat esimerkkejä Suomeen muuttaneiden lapsiperheiden huolenaiheista uuden asuinmaan palvelujen äärellä. Varsinkin kotoutumisaikana eri kulttuureista tulleet vanhemmat eivät välttämättä vielä tiedä missä perhe tarvitsee apua, koska ei ole kielitaitoa eikä ole välttämättä ymmärrystä palvelujärjestelmästä (Pakolais- ja maahanmuuttajapalveluissa työskentelevä sosiaaliohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 10.10.2020). Toki jo pitkään maassa asuneiden perheiden voi olla vaikeaa hahmottaa suomalaista palvelujärjestelmää sekä palveluiden moninaisuutta ja tarkoitusta (Turtiainen & Hiitola, 2015, s. 41).

Kehittämistyömme perustuu valitsemamme kohderyhmän, eli maahanmuuttajataustaisten vanhempien erityistarpeisiin. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisussa todetaan, että tiedon saannissa perhetyön palveluista on kehittämistarpeita (Turtiainen & Hiitola, 2015, s. 41). Maahanmuuttajataustaisina äiteinä tunnemme

omien verkostojen ja somekanavien kautta vanhempia, joiden pelko lastensuojelua kohtaan voi estää tuen hakemista vanhemmuuden haasteisiin varhaisessa vaiheessa kokonaan, vaikka lastensuojelun tarve ei olisi vielä pitkään kyseessä. Myös työ- ja elinkeinoministeriön raportissa todetaan, että maahanmuuttajataustaisten vanhempien pelko lastensuojelua kohtaan estää ongelmista puhumisen ja tuen hakemisen (Turtiainen & Hiitola, 2015, s. 95).

Olemme pohtineet, mitä voisimme tehdä madaltaaksemme kohderyhmän kynnystä hyödyntää tarvittaessa lapsiperheiden tueksi tarjonnassa olevia palveluita. Päätimme kehittää työvälineen, jonka avulla monikulttuurista työtä tekevät ohjaajat voisivat tarvittaessa perehdyttää perheellisiä asiakkaita erilaisiin heille tarkoitettuihin palveluihin. Työvälineen piti sisältää konkreettista ja jäsennettyä tietoa palveluista kohderyhmälle parhaalla sopivalla muodolla. Tarkoituksenamme oli kehittää infotilaisuuden malli ja sitä tukevat materiaalit ja menetelmät sekä ohjeet ammattilaisten käyttöön. Tämän avulla monikulttuurisen toiminnan ohjaajat voivat lähestyä entistä helpommin haasteellista aihetta turvallisessa tilassa mielekkään toiminnan kautta.

2 VANHEMMUUDEN TUKEMINEN LAPSIPERHEIDEN PALVELUISSA

Vanhemmat tai muut huoltajat ovat ensisijaisesti vastuussa lapsen hyvinvoinnista (L 417/2007 2. §). Vanhemmuus alkaa jo raskauden aikana, muuttuu konkreettisemmaksi lapsen synnyttyä ja se kestää läpi elämään (Liukkonen ym., 2019, s. 174). Kaikissa perheissä kuitenkin tapahtuu Forssin ja Vatula-Pimiän (2014) mukaan kriisejä ja muita ongelmia, kuten esimerkiksi sairauksia, lähisuhdeväkivaltaa tai vanhempien ero. Suomessa näissä tapauksissa korostuu sosiaalisen turvan merkitys. (Mäkinen, 2016, s. 21.)

Castaneda ym. (2018, s.67) kuvaavat suomalaisen palvelujärjestelmän muodostuvan useista julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoista, mitkä lisäksi vaihtelevat alueittain. Alle kouluikäisten lasten perheille sekä odottaville äideille monet tahot kunnissa ja sote-uudistuksen myötä hyvinvointialueet tuottavat hyvinvointia ja terveyttä edistäviä palveluita. Terveystieteiden alaisiin palveluihin kuuluu esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvola ja kouluterveydenhuolto. Terveystieteiden huoltolain ja sosiaalihuoltolain lisäksi lapsiperheille suunnattujen palvelujen palveluprosesseja ja käytäntöjä määrittelevät myös lastensuojelulaki, nuorisolaki, vammaislaki, varhaiskasvatuslaki ja perusopetuslaki.

Sosiaalihuoltolain (L 1301/2014 13–14. §) mukaan lapsella ja hänen perheellään on oikeus saada lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalipalvelut, jotka ovat muun muassa mielenterveystyö, kasvatus- ja perheneuvonta tai opiskeluhuollon kuraattoripalvelut. Sosiaalipalveluja on järjestettävä tuen tarpeen mukaan, ja tuen tarpeet syntyvät esimerkiksi taloudellisista haasteista, syrjäytymisen kokemuksista tai äkillisestä kriisistä. Myös tukimuodot pohjautuvat tuen tarpeisiin: oikea-aikaisella tilapäisellä tuella ehkäistään mahdollisia ongelmia, jatkuva ja toistuva tuki on parhaimmillaan määräämääräistä, ja pysyvän ja pitkäaikaisen tuen ydin on jatkuvuus. (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos [THL], 2021.)

Ennalta ehkäisevillä palveluilla on suuri merkitys lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta myös tulevaisuuden näkökulmasta. Kunnan ja hyvinvointialueen

tehtävänä on järjestää lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä ja perheitä tukevia palveluja ilman lastensuojelun asiakkuutta (L 417/2007 3. §). Ehkäisevää lastensuojelua toteuttavat esimerkiksi päiväkoti, koulu tai nuorisotyön toimijat, eli ympäristöt, jossa lapsi tai nuori viettää olennaista osaa päivästä. Näin ollen ne vaikuttavat suuresti lapsen kehitykseen vanhempien ohella. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos [THL], i.a.)

Vanhemmuuden tukemisella tarkoitetaan huoltajien kanssa tehtävää työtä vanhemmuuden kyvyn edistämiseksi. Rautaparta-Pennanen ym. (2022, s.14) viittaen Morrisin ym. teokseen (2020) esittelevät vanhemmuuden tukemista sellaisena ammattilaisten ja perheen vuorovaikutuksena, jolla vahvistetaan vanhemman ja lapsen suhteen laatua ja turvataan lasten positiivista kehitystä. Kalland ja Salo (2020) tutkivat vauva- ja pienlapsiperheissä käytettäviä menetelmiä ja luokittelevat vanhemmuuden tukea intervention näkökulmasta. He jakavat vanhemmuuden tuen kolmeen pääluokkaan: universaali, kohdennettu ja intensiivinen tuki. Universaalien palvelujen esimerkkinä kirjoittajat mainitsevat äitiys- ja lastenneuvolat. Neuvolatyön perustana ovat määräaikaisten terveystarkastukset, mutta neuvolakäynteihin sisältyvät myös terveysneuvonta, keskustelutuki vanhemmille, tutkimuksiin ja hoitoon ohjaaminen ja paljon muuta. Vanhemmuuden tukemiseksi äitiys- ja lastenneuvolassa arvioidaan perheen terveyttä, hyvinvointia ja niihin vaikuttavia tekijöitä (STM, i.a-b).

Kohdennetun tuen palvelua voi saada esimerkiksi perheneuvolasta. Perheneuvolan työntekijät antavat kasvatus- ja perheneuvontaa, jos lapsen käyttäytyminen herättää vanhemmissa huolta tai jos vanhemmat kokevat keinottomuutta vanhemmuudessa (STM, i.a-c). Intensiivisen tuen luokka Kallandin ja Salon (2020) mukaan koskee perheen vakavia tilanteita kuten lapsen tarpeiden laiminlyöntiä, väkivaltaa tai vanhempien päihdeongelmaa. Nämä tilanteet viittaavat lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun, joka vaatii lastensuojelun asiakkuutta. Lastensuojelun käsikirjassa esitellään asiat ja prosessit, jotka kuuluvat lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun. Nämä ovat asiakassuunnitelman laatiminen, avoimuuden tukitoimet, kiireellinen sijoitus, huostaanotto, sijaishuolto sekä jälkihuolto (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos [THL], i.a.).

Vanhemmuutta tuetaan myös perhetyössä, joka on yksi sekä sosiaalihuoltolain että lastensuojelulain mukaisista palveluista (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos [THL], 2022). Perhetyö liittyy lapsiperheiden sosiaaliohjaukseen, jonka intensiivisyys, kesto ja asiakkaan sitoutuminen vaihtelevat tuen tason mukaan (Alatalo ym., 2019, s. 12–13). Perhetyön porrasteisessa mallissa perhetyötä jäsennetään kolmitasoisena palveluna, jonka tasot ovat varhaisen tuen perhetyö, erityisen tuen perhetyö ja tehostettu perhetyö (Alatalo ym., 2019, s. 24). Porrasteisuuden malli on yhteistä sosiaalihuoltolain tuen tarpeiden luokittelussa sekä Kallandin ja Salon vanhemmuuden tuen pääluokissa ja nämä kolme auttavat hahmottamaan lapsiperheiden palvelujärjestelmää.

3 VANHEMMUUS UUDESSA ASUINMAASSA

3.1 Maahanmuutto ja kotoutuminen

Maahanmuutto on suuri muutos, joka tuo mukanaan erilaisia vaikutuksia ihmisten elämään. Maahanmuutto on tapahtumaketju, joka vaikuttaa maahanmuuttajaperheiden tapaan toimia (Säävälä, 2011, s. 11). Castaneda ym. (2018, s. 311) muistuttavat, että muutto toiseen maahan voi olla positiivinen elämänmuutos ja tarkoittaa muun muassa turvallisuuden lisääntymistä, perustarpeiden täyttämistä ja parempia mahdollisuuksia perhe-elämässä. Uudessa asuinmaassa lapsiperheet kohtaavat kuitenkin erilaisia muuttoon liittyviä haasteita, mikä asettaa heitä haavoittuvaan asemaan. Muuttoon liittyy keskeisten resurssien, kuten kodin, sosiaalisen tukiverkoston, sosioekonomisen aseman sekä työn menetys (Maiter ym., 2009, s. 34).

Lapsiperheen kohtaamat haasteet sekä voimavarojen menettäminen voivat aiheuttaa perheenjäsenten pahoinvointia sekä vuorovaikutuksen jännitteitä. Säävälä (2011, s. 67) toteaa, että monet maahanmuuttajaperheet elävät vähävarhaisina kantaväestöön verrattuna, koska heillä ei ole mahdollisuutta hyödyntää

kotimaasta hankittua koulutuksellista tai ammatillista osaamista. Esimerkiksi työttömyys ja avuttomuuden tunne vaikuttavat perhe-elämään sekä henkisesti että taloudellisesti (Maiter ym., 2009, s. 35).

Akkulturaatio on prosessi, jonka kautta yhdestä kulttuurista kotoisin oleva henkilö tai ryhmä tulee omaksumaan toisen kulttuurin käytännöt ja arvot säilyttäen silti oman kulttuurinsa. Tästä prosessista keskustellaan yleisimmin vähemmistökulttuurissa, joka omaksuu enemmistön kulttuurin elementtejä. Tämä tyypillisesti tapahtuu maahanmuuttajaryhmille, jotka ovat kulttuurisesti tai etnisesti erillisiä enemmistöstä siinä paikassa, johon he ovat muuttaneet. (Cole, 2019.) Akkulturaatio ja uuteen kulttuuriin sopeutuminen voivat luoda haasteita varsinkin lapsiperheille, koska nämä vaativat vanhemmilta muutoksia perhe-elämässä. Myös maahanmuuttajaperheiden erilaiset taustat ja kasvatuskulttuurit tekevät muutoksesta vaativan prosessin. Juuri tässä prosessissa Turtiainen ja Hiitola (2015, s. 14) pitävät peruspalveluiden, kuten neuvolan, varhaiskasvatuksen ja koulun tukea keskeisenä. Maahanmuuttajaperheet eivät silti välttämättä ole tietoisia heille kuuluvista oikeuksista ja apua tarjoavista palveluista (Turtiainen & Hiitola, 2015, s. 45).

Kotoutumisen alkuvaiheessa maahan muuttaneilta puuttuu kieliosaamisen lisäksi tuntemus palvelujen tarkoituksista ja niihin pääsyn edellytyksistä. Heille voi olla vaikeaa hahmottaa monimutkaista ja eri sektoreiden toimijoista koostuvaa suomalaista palvelujärjestelmää, mikä voi rajoittaa huomattavasti tarvittavan palvelun saamiseen. (Castaneda ym., 2018, s. 67.) Maahanmuuton alkuvaiheessa tuen saaminen oman kulttuurin yhteisöstä voi luoda turvaa ja helpottaa sopeutumista. Pakolaiset ja erityisesti naiset, joille etninen tausta on erittäin tärkeä, saattavat tukeutua vahvasti perheenjäseniin ja uskonnollisiin yhteisöihin, varsinkin päätöksenteoissa. Oman lähiyhteisön tuki ei kuitenkaan välttämättä takaa täsmällisen tiedon saamista suomalaisesta yhteiskunnasta tai palveluista. (Castaneda ym., 2018, s. 62.)

Maahantulon syyt vaihtelevat maahanmuuttajasta toiseen ja samoin vaihtelee myös maahan muuttaneiden tietoisuus eri palveluista. Esimerkiksi pakolaistaustaisten tuntemusta palvelujärjestelmästä pidetään puutteellisena, ja samalla

traumatausta lisää tuen tarvetta (Yliruka ym., 2018, s. 23). Turtiainen ja Hiitola (2015, s. 93—94) puolestaan kiinnittävät huomiota siihen, että avioliiton vuoksi Suomeen tulleet maahanmuuttajat ovat eniten vailla tietoa palveluista toisin kuin pakolaiset, jotka saavat sitä vastaanottokeskuksista sekä kuntien pakolais- ja maahanmuuttajille tarkoitetuista palveluista. Puolisoina tulleet maahanmuuttajat ovat riippuvaisia puolisoista ja hänen sukulaisistaan ainakin muuton alkuvaiheessa. Tiedon saannin riippuvuus perhejäsenistä voi tarkoittaa rajallista tietoisuutta palveluista ja sen seurauksena perhe voi jäädä vaille heidän tarvitsemaansa palvelua. (Turtiainen & Hiitola, 2015, s. 33, 41.) Lisäksi viestintäkanavien tuntemattomuus ja mahdollisesti vanhempien rajallinen koulutustausta voivat estää tiedonsaantia (Säävälä, 2013, s. 127–128). Tiedonsaanti riippuu muun muassa maahanmuuttajien voimavaroista sekä palveluiden tuottajien kyvystä mainostaa omaa toimintaa, eikä pelkästään maahanmuuton syistä.

3.2 Monikulttuurisen vanhemmuuden erityiskysymykset

Vanhemmuuden haasteet ovat samanlaisia lapsiperheen kulttuuritaustasta huolimatta. Väestön kaikissa etnisissä ryhmissä lastensuojelun asiakkuuden mahdolliset syyt voivat olla esimerkiksi lapsen toistuvat poissaolot koulusta ilman lupaa, masennus ja levottomuus, jännitteet koulukavereiden, opettajien tai vanhempien välillä, vanhempien masennus- ja jaksamisongelmat, eroriidat ja taloudelliset ongelmat (Anis, 2008, s. 35). Saksassa ”Varhainen tuki”- Kansalliskeskuksessa tehdyt tutkimukset osoittavat, että maahanmuuttajataustaiset perheet eivät eroa valtaväestöön kuuluvista perheistä, jos puhutaan sellaisista perheen hyvinvointiin vaikuttavista kuormittavista tekijöistä kuten ei-toivottu raskaus, lähisuhdeväkivalta ja yksinhuoltajavanhemmuuden stressi (Nationales Zentrum Frühe Hilfen, i.a).

Sekä kulttuuristaminen, eli perheen ongelmien automaattinen tulkinta ”kulttuurista” johtuvina, että universalismi, eli eroavaisuuksien ja perheiden yksilöllisen kuulemisen ohittaminen, ovat haitallisia lähestymistapoja monikulttuuristen perheiden kohtaamisessa (Turtiainen & Hiitola, 2015, s.13, 14). Kulttuuristamisen käsitteen rinnalle tutkijat tuovat rodullistamisen käsitteen, mikä tarkoittaa

lapsiperheiden kannalta, että rodullistettuja maahanmuuttajataustaisia perheitä herkästi pidetään poikkeavina “tavallisiin” kantaväestön perheisiin verrattuna ja tämän kautta mahdollisesti ongelmallisina, eksoottisina ja kyseenalaisina perheinä (Peltola, 2018, s.113–114). Tembon (2020, s. 260–261) mukaan vanhempien ja lastensuojelun työntekijöiden välisiin suhteisiin voi vaikuttaa ennakkokäsitys siitä, että maahanmuuttajataustaiset ovat kyvyttömämpiä vanhempia heidän kulttuuritaustansa vuoksi.

Kuitenkin muuttoon liittyvä stressi ja tärkeiden voimavarojen menettäminen lisäävät lapsiperheiden tarvetta vanhemmuuden tukemiseen. Saksassa “Varhainen tuki” kansalliskeskuksen asiantuntijat nostavat esille pakolaisuuteen liittyviä vakavasti kuormittavia tekijöitä. Nämä ovat traumaattiset kokemukset ennen lähtöä kotimaasta ja pakomatalla, muuton jälkeen epävarmuus oleskeluoikeudesta, epävakaa elinolosuhteet kuten ahdas asuminen, läheisverkoston ja perhe- ja kulttuuritottumusten menettäminen. Yllä kuvatut tekijät korostavat perheiden palvelupiiriin pääsyn merkitystä, mutta samalla saattavat estää pääsyn. (Nationales Zentrum Frühe Hilfen, i.a.) Säävälä (2011, s. 60) panee merkille, että maahanmuuttoon liittyvät traumaattiset kokemukset voivat rajoittaa vanhempien voimavaroja tukea esimerkiksi lasten koulunkäyntiä ja uuteen maahan sopeutumista. Psykososiaalisen tuen tarjoaminen on tärkeää erityisesti niille pakolaisille, jotka ovat lastensa kanssa kohdanneet järkyttäviä kokemuksia kotimaassaan ja pakomatalla.

Maahanmuuttajaperheiden voimavarojen lisääminen vähentää merkittävästi lastensuojelun palvelujen tarvetta (Maiter ym., 2009, S. 28, 35). Esimerkiksi vanhempien väkivallan käyttö lasta kohtaan voi myös johtua vanhempien avuttomuuden tunteesta kasvattajina sekä heidän kasvatustekijöidensä riittämättömyydestä (Säävälä, 2011, s. 57). Silloin väkivalta voi olla ikään kuin oire ja heijastus vanhemman psyykkisestä hyvinvoinnista. Myös on mahdollista, että maahanmuuttajataustaisille vanhemmille lasten fyysinen kurittaminen on arkinen, automaattisesti toimiva ja tavallinen vanhempien käyttämä kasvatustekniikka, sillä heiltä voi puuttua tietoisuus siitä, että lasten fyysinen kurittaminen on lain mukaan kiellettyä Suomessa (Ekholm & Katisko, 2012, s. 35). Yhdistyneiden kansakuntien

mukaan maailmassa on 193 valtiota, joista kuritusväkivalta on kokonaan kielletty 64 valtiossa (Laine, 2022).

Edellä mainittujen syiden lisäksi heikko tuntemus suomalaisten perhe-elämästä voivat myös aiheuttaa perheelle haasteita. Säävälä (2011, s. 56) kiinnittää huomiota ilmiöön, että osalla maahanmuuttajaperheistä ei ole suhteita suomalaisiin perheisiin, eikä sen kautta tietoja suomalaisen perheen arjesta tai kasvatustavoista. Tämän ohella uuden asuinmaan lainsäädäntö voi olla erilainen lapsen oikeuksien tunnustamista koskien. (Säävälä, 2011, s. 56.)

Vanhemmat joutuvat joskus kyseenalaistamaan ja muuttamaan heidän lastenkasvatustapansa sekä täydentämään heidän kasvatustietoisuuttaan. Esimerkiksi lasten osallisuus ja lapsen mielipiteiden huomioon ottaminen häntä koskevissa asioissa ovat sellaisia käytäntöjä, jotka on nostettava esiin keskusteluaiheeksi perheessä. Kahden viime vuosikymmenen aikana lasten on katsottu yhä enemmän kykenevän ymmärtämään ja jäsentämään omaa ympäristöään sekä tekemään valintoja ja muutoksia (Notko & Sevón, 2018, s. 68). Suomalaisessa yhteiskunnassa lapsen ääntä, osallisuutta ja toimijuutta pidetään tärkeänä. Lapsi halutaan nähdä itsenäisenä toimijana omine näkökulmineen (Katisko & Ekholm, 2012, s. 41). Joissakin kulttuureissa poikien ja tyttöjen kasvatusta eroaa toisistaan, kun taas Suomessa pyritään edistämään sukupuolten tasa-arvoa. Kun lapset omaksuvat uudesta kulttuurista vanhempien kotimaassa ei-hyväksytyjä käyttäytymismalleja, se voi kiristää heidän välisiänsä suhteitaan (Maiter ym., 2009, s. 29).

Maahanmuuttajavanhemmat saattavat suhtautua epäilevästi ja epäluuloisesti lapsiperheiden palveluihin ja erityisesti lastensuojelun palveluihin. Tämä voi johtua esimerkiksi riittävien tietojen puutteesta näistä palveluista ja niiden tehtävistä sekä muiden maahanmuuttajavanhempien jaetuista kielteisistä kokemuksista. Yleensä suomalainen palvelujärjestelmä on vieras maahanmuuttajataustaisille asiakkaille, sillä lähtömaassa ei ole välttämättä ollut lastensuojelun palveluita. Lastensuojelua ei myöskään pidetä välttämättä palveluna, vaan yksityiseen perhe-elämään puuttumisena. (Castaneda ym., 2018, s. 313–314.)

Koska maahanmuuttajataustaisten vanhempien pelko lastensuojelua kohtaan estää ongelmista puhumisen ja tuen hakemisen, vanhempi voi mielellään kertoa ongelmistaan vain kotimaassa asuville sukulaisilleen kuin pyytää paikallisen ammattilaisen apua (Turtiainen & Hiitola, 2015, s. 95). Nämä transnationaalit sosiaaliset verkostot ovat olennaisia maahanmuuttajien arjessa, ajattelussa, toiminnassa ja identiteetissä (Castaneda ym., 2018, s.64). Kotimaassa asuvat sukulaiset saattavat olla vanhempien ainoa mahdollinen tuen lähde, josta riippuu heidän selviytymiskykynsä (Turtiainen & Hiitola, 2015, s. 35). Yhtäältä nämä verkostot toimivat tärkeänä voimavarana ja henkisen tuen lähteenä. Toisaalta kotimaassa asuvilla sukulaisilla ei ole tuntemusta perheen uudesta ympäristöstä ja haasteiden kontekstista. Näin perhe jää ongelmien kanssa ilman ammatillista apua.

3.3 Maahanmuuttajavanhempien tiedonhakukanavat

Kehittyneissä maissa monet naiset käyttävät digitaalisen median tietolähteitä raskauden ja äitiyden alkuvuosina. Nämä ovat verkkosivustoja, blogeja, online-keskustelufoorumeja, sovelluksia ja sosiaalisen median alustoja. Digitaalinen media tarjoaa naisille yksityiskohtia silloin, kun he tarvitsevat niitä eniten tai silloin, kun heillä oli mahdollisuus päästä niihin käsiksi. (Lupton, 2016, s. 1.) Ennen raskautta, raskauden aikana ja sen jälkeen naiset haluavat saada tietoa, joka edistää paitsi heidän omaa hyvinvointiaan myös vauvan hyvinvointia. Terveystieteiden ammattilaiset puolestaan tunnistavat tällaisten tietojen, erityisesti elämäntapaneevojen ja äitiyspalveluista tiedottamisen tärkeyden. (O'Higgins, 2016.) Raskaana olevat naiset ja pienten lasten äidit arvostavat suuresti tietoa ja tukea, jota he saavat ja jakavat verkkolähteissä ja sovelluksissa. He ovat tottuneet nopeaan ja välittömään tiedonsaantiin digitaalisten teknologioiden avulla ja haluavat parempaa pääsyä ammattilaisten tarjoamaan tietoon. (Lupton, 2016, s. 1.)

Luptonin (2016, s. 1, 8–9) tutkimuksen tulokset myös osoittavat, että äidit käyttävät nykyään sekä digitaalisesta mediasta löytämänsä tietoa että osallistuvat aktiivisesti sen luomiseen. He etsivät emotionaalista tukea, viihdettä ja yhteyttä muihin äiteihin ja oppivat uusia asioita raskaudesta ja lastenhoidosta. Tulokset myös tuovat ilmi digitaalisen tiedon käytön merkityksen sosiaalisten yhteyksien ja

läheisten suhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen muiden äitien kanssa. Osallistujat kuitenkin pitivät myös ammattilaisten neuvoja erittäin tärkeänä ja ilmaisivat halunsa saada enemmän ja helpommin tietoa ja tukea terveydenhuollon ammattilaisten tarjoamana. (Lupton, 2016, s. 1.)

Marwickin (2012) mukaan postausten julkaiseminen omalla nimellä esimerkiksi Facebook- verkkoalustalla on ikään kuin kasvokkainen keskustelu. Molemmissa tapauksissa ihmiset eivät ehkä halua kertoa epäonnistumisista tai heikkouksistaan laajalle yleisölle. Sosiaalisessa mediassa nimettömänä julkaiseminen vaihtoehtona poistaa tarpeen kasvojen säilyttämiselle. (Schoenebeck, 2013, s. 2.) Joinsonin (2001) mukaan nimettömyys mahdollistaa myös estoprosessin, jossa ihmiset voivat erottaa toimintansa verkossa omasta identiteetistään. Näin tehdessään he saattavat tuntea olevansa vähemmän haavoittuvaisia itsensä paljastamisen tai näyttelemisen suhteen. (Schoenebeck, 2013, s. 2.)

Maahanmuuttajataustaisina äiteinä olemme seuranneet kahden ison etnisen väestöryhmän vanhemmuuteen Suomessa liittyviä internet-foorumeja, joissa vanhemmat pyytävät neuvoja tosilta vanhemmilta suomalaista palvelujärjestelmää kohdatessaan. Tekstissä emme paljasta foorumien nimiä keskustelun aloittajien yksityisyyden ja foorumien maineen suojelemiseksi. Foorumeissa uuden keskustelun aloittajat esittävät kysymyksiä esimerkiksi lastensuojelun sosiaalityöntekijän kotikäynnin tarkoituksesta, sairaiden lasten viemisestä neuvolaan, kotipalvelun hakemisen riskeistä ja siten saavat foorumien käyttäjiltä kysymyksiinsä monenlaisia vastauksia.

Foorumi internetissä tai some-kanavissa on matalan kynnyksen virtuaalinen kohtaamisympäristö, jossa on helppo avautua tuen tarpeesta äidinkielellä ja anonyymisti. Foorumien käyttäjät saavat toisilta vertaistukea, vinkkejä ja mielipiteitä usein lyhyessä ajassa. Asiallisten neuvojen joukossa siellä voi kuitenkin levittää epäluotettavia, ristiriitaisia ja väärä tietoja auttamistahoista ja palveluiden tarkoituksista. Osassa vastauksista lapsiperheille suunnatut palvelut nähdään uhkana. Silloin kysymyksen esittäjää varoitetaan palvelun hakemisesta tai avoimesta yhteistyöstä perhetyöntekijöiden kanssa.

Maahan muuttaneet vanhemmat etsivät tietoa lapsiperheiden palveluista ja niiden tarkoituksesta virtuaalisen ympäristön lisäksi yleensä myös omassa etnisessä lähiyhteisössä, varsinkin jos suomen kielen taito on vielä puutteellinen. Pakolais- ja maahanmuuttajapalveluissa sosiaalialan ammattilaiset ovat todenneet, että asiakkaat vertaavat itseään jatkuvasti muihin perheisiin palveluiden ja sosiaalietuuksien saamisen suhteen ja he kysyvät ensin tietoa ystäviltaan ja tuttavilta ennen kuin he kääntyvät ammattilaisten puoleen. Tämä voi johtua esimerkiksi luottamuksen puuttumisesta ammattilaisiin. (Pakolais- ja maahanmuuttajapalveluissa työskentelevä sosiaaliohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 10.11.2022.) Tietojen tarjoaminen vanhemmille ei pelkästään riitä, koska tietojen vastaan ottaminen vaatii perheammattilaiselta myös kohtaamistaitoja ja luottamussuhteen rakentamista.

Luottamussuhteen muodostuminen kohtaamisessa vanhempien ja ammattilaisten välillä on keskeistä, jotta palvelut pystyvät tukemaan vanhempia ja perheitä parhaiten. Luottamus muodostuu kohtaamisissa, kun perheammattilaiset ja vanhemmat jakavat tietoa ja kehittävät yhteistä ymmärrystä tasa-arvoisesti ja toinen toistaan arvostaen. (Turtiainen & Hiitola, 2015, s. 98.) Uudessa maassa, jossa maahanmuuttajalla ei ole vielä sosiaalista verkostoa, perheammattilainen saattaa olla ainoa taho, johon maahanmuuttajavanhemmat kääntyvät tuen tarpeessa. Turtiaisen (2012) mukaan luottamuksen rakentamiseksi tarvitaan kokemuksia siitä, että perheammattilainen ja palvelujärjestelmä edistävät perheen hyvinvointia. Sen lisäksi aika yhteyden luomiseen ja kärsivällisyys kuuntelemiseen ja tutustumiseen ovat tärkeitä luottamuksen luomisen kannalta. (Turtiainen & Hiitola, 2015, s. 15, 52.)

Luottamus perheammattilaisiin tarkoittaa, että maahanmuuttajavanhemmat voivat avautua tuen tarpeesta ja ottaa vastaan ammattilaisen ehdottamia palveluita ja tukea, koska he ovat kokeneet aitoa ymmärtämystä ja paneutumista tilanteeseensa. Toisaalta, jos vanhemmat tuntevat kohtaamisen formaalisena ja ammattilaisen etäisenä, eivät he avaudu avun tarpeista eivätkä uskalla hakea tukea pettymyksen takia (Turtiainen & Hiitola, 2015, s. 97). Sekä tiedon puute ammattilaisen tehtävästä että vanhempien kielteiset kokemukset kotimaassa viranomaisten

kanssa voivat heikentää vanhempien luottamusta ammattilaisiin uudessa kotimaassa (Säävälä, 2013, s. 123, 125).

4 MONIKULTTUURINEN RYHMÄN OHJAUS

Monikulttuurinen ohjaus määritellään kohtaamiseksi, jossa ohjaaja ja osallistujat tulevat eri kulttuureista, ovat erilaisten etnisten ryhmien edustajia tai puhuvat eri äidinkieltä (Aho, 2016, s. 23). Ryhmätoiminta tarjoaa osallistujille sosiaalisia kontakteja, mahdollisuutta vahvistaa erilaisia sosiaalisia taitoja sekä mielekästä tekemistä (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos [THL], 2020). Monikulttuurisen ryhmäohjauksen kautta voidaan myös edistää maahanmuuttajien kotoutumista. Puukari ja Korhosen (2013) mukaan monikulttuurisessa ohjauksessa kohdataan osallistujat kokonaisina ihmisinä heidän kulttuuritaustastaan huolimatta. On tärkeää kuitenkin kiinnittää huomiota kulttuurieroista johtuviin haasteisiin ja jännitteisiin. (Aho, 2016, s. 23.) Esimerkiksi yksi keskeinen jännite maahanmuuttajaperheiden ohjauksessa on kulttuuriin kätkeyty asiakasymmärrys. On riski, että ohjauksessa tehdään kulttuurista leimaava ja eroja korostava tekijä, jolloin muut ongelmatilanteita selittävät tekijät jäävät tunnistamatta. (Matinheikki-Kokko, 2011, s. 22.)

Ohjaajan tehtävänä on luoda turvallisuutta ryhmässä, ja tähän liittyy esimerkiksi rajojen sopiminen ja ylläpitäminen. Ryhmässä jokaisella osallistujalla on mahdollisuus kertoa hänen mielipiteitensä ja ohjaaja on ensisijaisesti vastuussa tämän toteuttamisesta. (Laitinen & Pöntinen, 2006, s. 14.) Ohjaajalla voi olla monta roolia ohjauksessa. Niemistön (2012) mukaan ryhmänohjaaja on vastuussa sekä ryhmän toiminnan johtamisesta sekä keskustelun ohjaamisesta (Aho, 2016, s. 22). Ohjaajan ymmärrys itsestään, omasta elämänsä historiastaan ja kulttuuriympäristöstään on monikulttuurisen osaamisen ytimessä (Aho, 2016, s. 23).

Ryhmätoiminnan avulla pyritään vahvistamaan sosiaalisia suhteita, lisäämään asiakkaiden osallisuutta sekä tarjoamaan vertaistukea (Terveiden ja

hyvinvoinnin laitos [THL], 2020). Vertaistuki luo kokemusta siitä, ettei ihminen ole yksin, vaan on muita ihmisiä, jotka jakavat samanlaisia kokemuksia ja ymmärtävät niitä (Laitinen & Pöntinen, 2006, s. 17). Vertaistukiryhmät saattavat olla maahanmuuttajataustaisille osallistujille uusi keino jakaa kokemuksia, koska he ovat tottuneet puhumaan ja pohtimaan elämän kokemuksia sukulaisten ja ystävien keskuudessa (Laitinen & Pöntinen, 2006, s. 17). Rätyn (2002) mukaan maahanmuuttajanaisten monet kaipaavat kotimaan lähiyhteisöä ja tämän yhteisön naisen tukea (Laitinen & Pöntinen, 2006, s.18).

Ohjauksessa voidaan käsittää ryhmää hämmentävää aihetta ryhmän teemana, johon kuuluu asiasisällön lisäksi myös tunteita (Aho, 2016, s. 23). Maahanmuuttajanaisten erityistarpeet liittyvät usein perheeseen ja lasten kasvatukseen. Vanhemmuuden käytäntöjen muuttaminen on haasteellinen aihe ryhmätoiminnassa. (Matinheikki-Kokko, 2011, s. 23.) Ryhmässä voi syntyä vastarintaa, joka ilmenee esimerkiksi passiivisuutena tai kritiikkinä, ja ohjaajan on huomioitava ja kohdattava vastarinta ryhmässä, koska se on tärkeä ryhmän kehityksen kannalta (Aho, 2016, s. 23).

Lappalainen (2005) toteaa, että maahanmuuttajataustaisten osallistujien kanssa ohjaajan tehtävänä on kertoa selkeästi, mitä ryhmässä tehdään (Laitinen & Pöntinen, 2006, s. 15). Maahanmuuttajaryhmän ohjauksessa ohjaajan tulisi puhua osallistujien kanssa mahdollisimman selkeästi ja ammattikielen käyttöä välttäen (Laitinen & Pöntinen, 2006, s. 19). Ryhmässä kuvien käyttö kommunikointia helpottajana ja puheen tukena on tarpeellista. Morenon & Toukolan (2004) mukaan maahanmuuttajanaiset kokevat kuvat hyödyllisiksi ja sen avulla he ymmärtävät toiminnan sisältöä paremmin. (Laitinen & Pöntinen, 2006, s. 20.)

Ryhmäohjauksessa osallistavien menetelmien kautta pyritään helpottamaan ryhmäläisten osallistumista keskusteluihin, tilanearviointiin tai yhteistoimintaan (Pinskupakki, i.a). Osallistavassa työskentelyssä käytetään erilaisia menetelmiä ryhmän energian lisäämiseksi, miellyttävän ympäristön edistämiseksi ja ryhmän jäsenten välisen luottamuksen rakentamiseksi. Näiden menetelmien ansiosta kaikki tulevat kuulluksi ja jokaisen tietoa ja asiantuntemusta voidaan jakaa ja

hyödyntää, mikä tarjoaa mahdollisuuden tarkastella ja ymmärtää useita näkökulmia jopa tunnetusta aiheesta. (Pinskupakki, i.a.)

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Kuten olemme aiemmin maininneet, maahanmuuttoon liittyvät haasteet sekä uuteen kulttuuriin sopeutuminen voivat lisätä maahanmuuttajataustaisten lapsiperheiden tarvetta tuen saamiseen. Kuitenkin maahanmuuttajataustaisten vanhempien heikko tiedonsaanti palveluista, puutteellinen ymmärrys palvelujärjestelmästä ja epäluottamus lastensuojelupalveluihin ovat taustatekijöitä, jotka vaikuttavat kielteisesti maahanmuuttajataustaisten vanhempien suhtautumiseen lapsiperheiden palveluihin. Siksi on tärkeää perehdyttää maahanmuuttajaperheitä erilaisiin lapsiperheille tarkoitettuihin palveluihin, jotta perheet saavat tarvitsemaansa tukea hyvin ajoissa.

Kehittämistyöllä pyrimme palvelemaan maahan muuttaneiden vanhempien lisäksi myös heitä kohtaavia ammattilaisia. Tarkoituksenamme oli kehittää monikulttuuristen perheiden parissa työskenteleville ammattilaisille infotilaisuuden malli ja siihen liittyvä materiaali. Mallin avulla monikulttuurisen toiminnan ohjaajat voivat lähestyä entistä helpommin haasteelliseen aiheeseen turvallisessa tilassa mielekkään toiminnan kautta, joka perustuu kohderyhmän tarpeisiin.

Kehittämistyömme tavoitteena oli lapsiperheitä tukevista palveluista tiedon saannin parantaminen kulttuurisensitiivisesti, luottamussuhteen rakentaminen vanhempien ja työntekijöiden välille sekä maahanmuuttajavanhempien kotoutumisen ja uuteen kulttuurimuotoon sopeutumisen edistäminen. Sovimme työelämäkumppanimme Espoon monikulttuuriset lapset ja nuoret ry:n kanssa, että kehitämme monikulttuurisille perheille suunnatun infotilaisuuden, jonka otsikkona on "Perheemme Suomessa". Infotilaisuuden kehittämisessä huomioimme järjestön toimintaperiaatteet, arvot ja tavoitteet. Toteutimme tilaisuuden kertaluonteisena

ryhmätapaamisena yhteistyökumppanimme yhdistyksen pitämässä kohtauskahvilassa. Yhdistyksen projektikoordinaattori Johanna Syrén kertoi tavoitteista ja odotuksista kehittämistyöstämme seuraavasti:

Toivomme lisää työvälineitä perhetyöstä ja lastensuojelusta keskustelemiseen ja tiedon lisäämiseen kohderyhmämme, eli maahanmuuttajataustaisten vanhempien keskuudessa, koska aihe on monille heistä vieras ja myös pelottava. Toivomme tämän opinnäytetyön kautta voivamme vahvistaa kulttuuritietoisten menetelmien hyödyntämistä aiheen käsittelyssä. (Johanna Syrén, projektikoordinaattori, henkilökohtainen tiedonanto 19.9.2022.)

6 TAUSTA JA YHTEISTYÖKUMPPANI

Kiinnostuksemme tiedonsaannin parantamiseen maahanmuuttajavanhemmille on syntynyt ensimmäisissä harjoittelupaikoissamme monikulttuurisissa järjestöissä Filoksenia ry:n ja African Care ry:n työntekijöiden ja asiakkaiden kanssa käydyistä keskusteluista. Myös Espoon pakolais- ja maahanmuuttajapalveluissa, jossa toinen meistä oli kesätyössä lapsiperheiden kotoutumista tukevassa sosiaalityössä, pohdittiin, kuinka tärkeää on eri sektoreissa tapahtuva maahanmuuttajaperheiden perehdyttäminen erilaisiin palvelumuotoihin, jotta perhe saisi tarvitsemaansa tukea.

Kehittämispainotteinen opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä työelämän yhteistyökumppanin Espoon monikulttuuriset lapset ja nuoret ry:n kanssa. Yhdistykset ja järjestöt eli kolmannen sektorin toimijat toimivat tärkeinä tiedonantajina kohderyhmällemme, sillä he tavoittavat asiakkaita helpommin vapaaehtoisuuden ja itseohjautuvuuden perusteella, kuin julkisen sektorin toimijat. Suomeen muuttaneelle nämä ovat lähtökotaisesti luotettava ympäristö, koska toimintaan pääsy ei edellytä sosiaalityön palveluiden asiakkuutta, eikä välttämättä valtaväestön kielen osaamista. Esimerkiksi maahanmuuttoon, tiettyihin kulttuureihin ja kieliin

liittyvät järjestöt ja yhdistykset ovat matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja, neuvontapisteitä ja vertaistuen tarjoajia.

Vuonna 2009 perustettu espoolainen järjestö Espoon monikulttuuriset lapset ja nuoret ry pyrkii toiminnassaan tukemaan monikulttuuristen lasten, nuorten ja heidän perheidensä kokonaisvaltaista hyvinvointia. Monikulttuurisuus, ystävyys, osallisuus, yhdenvertaisuus ja inkluusio keskeisinä arvoina määrittävät järjestön toimintaa ja lähestymistapaa kohderyhmälle. Yhdistyksen Yhdessä Vahvemiksi -hankkeen tavoitteena on tukea maahan muuttaneiden vanhempien vanhemmuutta, osallisuutta ja sosiaalisia verkostoja yhteiskunnassa sekä tarjota tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen palveluista. (Espoon monikulttuuriset lapset ja nuoret ry, i.a.)

Kohderymänä ovat maahanmuuttajataustaiset naiset ja miehet, erityisesti arabian-, somalin-, albanian- ja venäjänkieliset sekä kahden kulttuurin perheiden äidit. Hankkeen kautta toteutetaan erilaisia toimintoja kuten koulutuksia, webinaareja ja retkiä sekä Vahvemiksi vanhemmaksi -ryhmää, jonka tavoitteena on tukea vanhempien ja lasten vuorovaikutusta. Järjestö myös koordinoi kohtaamiskahviloita, joissa tarjotaan tietoa vanhemmuudesta, parisuhteesta ja suomalaisesta yhteiskunnasta. (Espoon monikulttuuriset lapset ja nuoret ry, i.a.) Kohtaamiskahvilat kokoavat kaupungin eri puolilla asuvia asiakkaita kolmessa eri paikassa sekä verkossa.

7 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT JA PROSESSI

7.1 Kehittämistyössä käytetyt menetelmät

Gothóni (2018, s. 22) viitaten Thitzin teokseen (2013) näkee osallisuudessa mahdollisuuden osallistua vaikuttavaan ja mielekkääseen toimintaan. Osallisuuden toinen ulottuvuus on ihmisten mahdollisuus käyttää omia voimavarojaan yhteisönsä hyväksi ja täten kokea itsensä arvokkaiksi. Osa kehittämistyömme materiaalista oli yhteiskehitetty maahanmuuttajataustaisten vanhempien kanssa. Yhteiskehittämisen menetelmällä pyrimme palvelemaan työelämäkumppanimme ja muiden monikulttuurista työtä tekevien organisaatioiden ammattilaisia, asiakkaita sekä myös yhteiskehittäjävanhempia. Heidän kokemuksensa ja pohdintansa vanhemmuudesta uudessa asuinmaassa ovat merkittäviä kehittämistyömme kannalta ja samalla toimivat heille vaikuttamismahdollisuutena.

Vesterinen ja Alavaikko (2020, s. 168) korostavat kokemuksellista näkökulmaa osallistavassa kehittämisessä. Kokemusasiantuntijoiden tietoa ja osaamista entistä systemaattisemmin hyödynnetään muun muassa lastensuojelutyössä ja mielenterveys- ja päihdetyössä. Kaikilla valitsemillamme yhteiskehittäjävanhemmilla ei ole sosiaalityötä edellyttävää taustaa, mutta heitä yhdistää Suomeen muuton kokemus, palvelujärjestelmän kohtaaminen ja ajatukset lasten kasvattamisesta uudessa kulttuurissa. Kun vanhempi muuttaa Suomeen eri maasta, jossa asiat toimivat hyvin eri tavalla, hän osaa nähdä asioita, jotka ovat valtaväestön edustajille ehkä itsestään selviä.

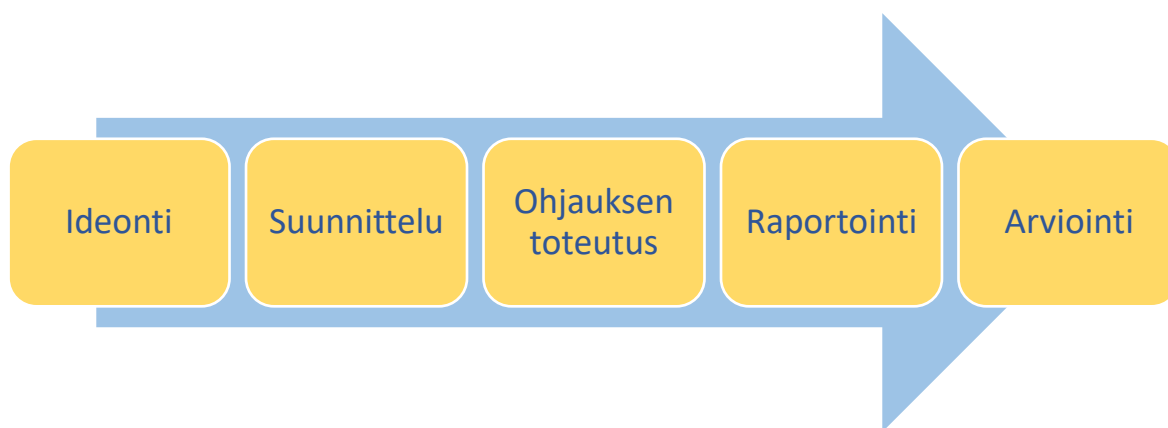
Haastattelimme omista verkostoistamme seitsemän tuttavavanhempaa, jotka olivat antaneet kirjalliset suostumukset vastaustensa hyödyntämiseen infomateriaaleissa ja kahden kulttuurin vanhempien toivo- ja huolikorteissa. Yhteiskehittäjät ovat tulleet neljästä eri maista, jotka sijaitsevat Lähi-idässä, Länsi-Euroopassa ja entisen Neuvostoliiton alueilla ja ovat asuneet Suomessa 2–12 vuotta. Muutossyyt olivat turvapaikan hakeminen, avioliiton solmiminen Suomen kansalaisen kanssa, työpaikan sekä koulutuspaikan saaminen Suomesta ja perheen

yhdistäminen. Lisäksi haastateltavilla oli eri koulutus- ja ammattitaustoja, eli ryhmän heterogeenisuus on aineistoa rikastuttava ja vertaisuutta edistävä tekijä.

Vaikka aineiston keruu tapahtui tuttavien kautta ja yhteiskehittämisen muodossa, olemme noudattaneet haastattelumenetelmään kuuluvia ohjeita eettisyyden näkökulmasta. Kukaan haastateltavista ei ollut harjoittelupaikkojemme asiakkaana eikä muuten ollut riippuvainen palveluista, joissa toteutimme harjoittelujaksoja. Kaikki haastattelut toteutimme täysin anonymisti. Osaa toteutimme puhelimitse ja osaa kasvokkaisessa tapaamisessa. Kirjasimme vastauksia Word-tiedostoon haastatteluhetkellä ilman haastateltavan nimeä ja yksityiskohtia, kuten esimerkiksi paikkakuntaa ja lapsen nimeä. Yhden haastateltavan vastaukset tallennettiin äänitehjelmalla ja litteroitu. Olemme poistaneet äänitallenteen ja litteroinnin heti kun olimme muokanneet vastauksia yleisten lauseiden muotoon.

Kahden kulttuurin vanhempien lisäksi yhteiskehittäjinämme toimivat myös sidosryhmän edustajat. Työntekijät Espoon monikulttuuriset lapset ja nuoret ry:stä kehittämistyömme tilaajina olivat mukana kehittämisprosessin kaikissa vaiheissa. Vanhempana Suomessa -ryhmän ohjaajat antoivat palautetta infotilaisuuden manuaalista monikulttuuristen ohjaajien näkökulmasta. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palveluissa työskentelevä johtava sosiaalityöntekijä arvioi manuaalisen sisällön. Kehittämisprosessin aikana (kuvio 1) järjestimme siis säännöllisiä tapaamisia sekä kasvokkain että etäyhteydellä sidosryhmän edustajien kanssa. Ideointivaiheesta käsikirjoituksen julkaisemiseen toteutimme kahdenkeskisiä tapaamisia Teams-yhteydellä, joiden aikana keskustelimme ja arvioimme itsenäisen tiedonkeruun ja kirjoittamisen tuloksia ja työn etenemistä. Keskeisenä menetelmänä tapaamisissamme oli aivoriihi, jonka olemme kokeneet erittäin toimivana keinona saada uusia ajatuksia, löytää ratkaisuja ja analysoida tuloksia. Jokaisen tapaamisen lopussa suunnittelimme seuraavaa työvaihetta, asetimme itsellemme uusia tehtäviä ja päätimme työnjaosta.

Kuvio 1. Kehittämistyön prosessi

7.2 Ideointivaihe

Kehittämistyömme ideointi (taulukko 1) alkoi talvella 2022 meitä molempia kiinnostavan aiheen valitsemisesta ja rajaamisesta. Vanhemmuus uudessa asuinmaassa on ollut itsellemme ajankohtainen asia ja pohdimme siitä, että tulevana ammattilaisina voimme hyödyntää omaa taustaamme ja omista verkostoistamme saatua tietoa kohderyhmän tarpeista. Viime vuoden aikana olemme perehtyneet monenlaiseen kirjallisuuteen ja tutkimuksiin perheiden parissa tehtävästä työstä sekä maahanmuutosta ja perheammattilaisille suunnattuihin käsikirjoihin.

Taulukko 1. Ideointi

Kausi	Vaihe	Menetelmät	Sidosryhmä
talvella- keväällä 2022	kehittämistyön ideointi	tiedonkeruu, keskustelut, yhteistyökumppaneiden etsiminen ja yhteistyöstä sopiminen, aivoriihi	kehittämistyön tekijät, Espoon monikulttuuriset lapset ja nuoret ry

Ennen kuin päädyimme infotilaisuuden kehittämiseen, olimme kartoittaneet eri mahdollisuuksia tiedottaa maahan muuttaneita vanhempia perhepalveluista. Julkisen ja kolmannen sektorin toimijat tuottavat esitteitä, nettisivustoja, infotilaisuuksia ja perhevalmennuksia myös etnisten vähemmistöjen omalla kielellä, joiden kautta perheet saavat tietoa palvelujärjestelmästä. Tietoa perhe-elämästä ja palveluista Suomessa usealla kielellä tarjoavat esimerkiksi Väestöliitto ja

Lastensuojelun keskusliitto. Kuitenkin osa kohderyhmän jäsenistä ei osaa hyödyntää omalla äidinkielellään tuotettuja esitteitä lukutaidon puutteellisuuden vuoksi, osalla on korkea kynnyks sitoutua ryhmätapaamisiin, osalle sosiaalialan termistö on vaikeaa myös selkokielellä tai motivaatio nettisivujen lukemiseen puuttuu.

Harkitsimme eri vaihtoehtoja tiedottamiseen, kuten esite ja posterit selkosuomeksi. Ajatus, että kohderyhmän joukossa on lukutaidottomia henkilöitä tai henkilöitä, joille lukeminen on haastavaa, sulki vaihtoehdon esitteestä pois. Mainostyylinen posterit olisi sitä houkuttelevampi vaihtoehto, mutta oivalsimme, että jos haluamme keskittyä palveluiden tarkoituksiin, emme pysty esittelemään näitä kattavasti yhdessä posterissa. Saimme idean infopakettista, mutta jäimme pohtimaan, mikä olisi sopiva tilaisuus, josta maahanmuuttajataustaiset vanhemmat saisivat perehtyä siihen?

Heinon tutkimusartikkelissa venäläistaustaisten perheiden peruspalvelukokemuksista (2015, s. 360) nousee esille haastateltavien näkökulma: muulla kuin äidin kielellä saadut abstraktit ohjeet eivät välttämättä sovellu konkreettiseen tilanteeseen, vaan tarvitaan kasvokkainen tapaaminen. Esimerkki liittyy perheille suunnattuun puhelinneuvontaan, mutta tiedottamisessa palveluista on mielestämme samanlaisia ominaisuuksia. Kohderyhmän erityiskysymykset ovat muun muassa eritasoinen kielitaito, kokemus maahanmuutosta ja vähäinen kosketus valtaväestöön. Otimme nämä asiat huomioon ja päätimme, että kehittämissämme tuotos on tapahduttava vuorovaikutuksessa, vertaistuesssa ja toiminnallisten menetelmien kautta.

7.3 Materiaalin luomisen vaihe

7.3.1 Tietovisa

Infotilaisuuden suunnittelussa (taulukko 2) keskeistä oli tämän luonteen soveltaminen kohderyhmän erityiskysymyksiin kuten kieli, kulttuuri ja kotoutuminen. Näimme tärkeänä työotteena välttää luentomaista ohjausta ja tukea tiedon

vastaanottamista toiminnallisilla ja osallistavilla menetelmillä. Työvälineen suunnittelu alkoi keväänä 2022 ja päättyi syksyllä 2022, ja siinä käytettävät menetelmät olivat aivoriihi, haastattelut yhteiskehittäjien kanssa, aineiston analyysi ja tiedon keruu. Keväästä kesään 2022 etsimme kehittämistyömme parhaiten sopivaa muotoa ja samalla keräsimme tietoa palveluista lapsiperheiden tueksi kirjallisuudesta ja perheammattilaisille suunnatuilta nettisivuilta. Keskeiset digilähteet olivat Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Sosiaali- ja terveysministeriön sekä Helsingin ja Espoon kaupungin sivustoja. Loimme itsellemme materiaalipankin löydöistä ja aivoriihimenetelmällä valitsimme aineistosta perheiden tilanteiden esimerkkejä, jotka edellyttävät tukea sekä palveluita, joilla pyritään vastata tuen tarpeeseen.

Taulukko 2. Suunnittelu

Kausi	Vaihe	Menetelmät	Sidosryhmä
kesällä 2022	infotilaisuuden suunnittelu (tietovisa- infomateriaali- kortit)	aivoriihi, tiedonkeruu tietovisa ja infomateriaalia varten, haastattelut ja aineiston analyysi kortteja varten	kehittämistyön tekijät, yhteiskehittäjävanhemmat

Infotilaisuus sisältää kolme vaihetta (kuvio 2). Päätimme, että tilaisuus alkaa kevyellä tiedonannolla, eli tietovisalla (liite 1). Olemme tuoneet kehittämistyöhömme idean tietovisan käytöstä harjoittelujaksosta African Care ry:ssä. Monikulttuurisen järjestön kohderyhmänä on helsinkiläiset maahanmuuttajataustaiset naiset, joille tarjotaan hyvinvointia ja kotoutumista tukevaa ryhmätoimintaa. Toinen meistä on luonut African Care:n asiakkaille tietovisoja ryhmätoiminnan menetelmänä. Tietovisojen aiheet liittyivät Suomen historiaan, luontoon ja suomalaisten elämäntapoihin ja osa kysymyksistä oli leikkimielisiä. African Care:n asiakkaat kokivat tietovisoja hauskana ja mielenkiintoisena keinona tutustua suomalaiseen elämään. Tietovisan kuvat, kysymykset selkokielellä ja elekielen käyttö ohjauksissa mahdollistivat eri kieliä äidin kielenä puhuville asiakkaille yhdenvertaista osallistumista toimintaan. Koska olimme suunnittelemassa infotilaisuutta vastaavalle kohderyhmälle, ajattelimme, että juuri tietovisa voi olla infotilaisuuden toimivana johdantona.

Kuvio 2. Infotilaisuuden vaiheet

Vanhempia mahdollisesti kiinnostavat aiheet keräsimme kirjallisuudesta ja verkkosivuilta ja muodostimme kolme kysymystä sekä vastausten vaihtoehtoja, joista yksi vastaus on oikea. Tietovisan kautta pyrimme tuomaan esille kolme tärkeää näkökulmaa. Ensimmäisessä kysymyksessä kurkistamme neuvolan kehityksen historiaan, asiakastyön käytäntöihin ja nostamme esille asiakaslähtöisyyden näkökulman neuvolatyössä. Toisella kysymyksellä osoitetaan, että ammattilaisten suositukset ovat ajan varrella vaihtuneet uusista tutkimuksista saadun tiedon valossa, mikä soveltuu myös kehittämisen näkökulmaan. Kolmannella aiheella, joka on lasten fyysinen kurittaminen, viestitään, että Suomessa lasten oikeudet ovat merkityksellisiä ja valtio on suoraan vaikuttanut näiden suojeluun. Tietovisa myös toimii introna ajankohtaiseen tietoon. Menetelmän tarkoituksena on myös se, että hieman myöhässä toimintaan saapuvat osallistujat ehtisivät kuulla palveluiden esittelyosuuden. Suunnitteluvaiheessa keskityimme myös tietovisan visuaaliseen ratkaisuun (kuva 1), jotta taidekuvat tarjoaisivat osallistujille kosketuspinnan suomalaisen kulttuuriin. Kuvat ovat Kansallisgallerian digikokoelman tarjoamia. Kaikki tietovisassa käytetyt suomalaisten taitelijoiden teoskuvat ovat merkittäviä “tekijänoikeusvapaa”-merkinnällä ja täten ovat vapaasti käytettävissä CC0-lisenssin mukaisesti. Tämä tarkoittaa, että nämä voi jakaa, muokata ja hyödyntää miten tahansa. (creativecommons.org, i.a.)

1956. Lastenhoitopöytäkirjassa lukee: "erittäin sopiva raakaravinto 3:kk ikäiselle vauvalle on..."

- a) vuohen maito
- b) hunaja
- c) lakka

Oikea vastaus b

Mutta nykyisin hunajaa ei suositella alle 1-v lapsille. Hunajassa saattaa olla Clostridium botulinum -bakteerin itiöitä. Vauvan suolisto ei ole vielä kehittynyt ja nämä bakteerit voivat aiheuttaa botulismia. Botulismi on tosi vaarallinen tauti vauvalle.

Kuva 1. Tietovisa

7.3.2 Infomateriaali

Ryhmänohjauksen keskeinen vaihe on varsinainen tiedottaminen palveluista lapsiperheiden tueksi. Tiedonantoa suunnitelllessamme jaoin sen kahdeksi osaksi. Teimme luettelon "Mikä on hyvää lapsille Suomessa", jonka pohjalla esitämme yleisiä palveluita. Monet luetteloon sisältyvät palvelut ovat ennaltaehkäiseviä. Esimerkiksi nuorisotalojen toiminta voi estää 12–18-vuotiaiden lasten ja nuorten syrjäytymistä, ja leikkipuistot tarjoavat ohjattua toimintaa vauvaperheille, jolla synnyttänyt äiti voi verkostoitua ja saada vertaistukea muilta samassa tilanteessa olevilta.

Luettelossa mainitsemme lasten oikeuksia, ja näemme tärkeänä ottaa niitä puheeksi positiivisella lähestymistavalla. Esimerkkiin "oikeus turvalliseen elämään" sisältyvät Lasten oikeuksien sopimuksessa esitetyt lasten oikeudet ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen, oikeus elää mahdollisimman terveenä ja saada tarvittavaa hoitoa, oikeus elää hyväksikäytöltä vapaata elämää ja muita oikeuksia. Luettelossa oikeuksien esitleminen hyvänä asiana on tuomitsemisen, olettamisen ja moralisoinnin vastakohta. Pyrimme osoittamaan luottamusta osallistujien vanhemmuuden taitoihin, ja samalla jakaa tietoja lapsen hyvinvointia suojaavista tekijöistä.

Kysyimme yhteiskehittäjävanhemmilta nimenomaan "Mitä on hyvää lapsille Suomessa?" ja vastauksista muodostimme luettelon (kuva 2). Lisäsimme luetteloon

lasten oikeuksia, sillä valtio ei pysty riittävästi edistämään lasten hyvinvointia ilman vanhempien panosta - ja lasten oikeuksien toteuttaminen on vanhempien jokapäiväistä työtä. Luettelolla on useita tarkoituksia. Se herättää keskustelua lasten oikeuksista sekä hyvää lapsuutta ja monipuolista kehitystä tukevista asioista. Lisäksi luettelo tuo niitä näkyviksi, ohjaa perheitä maksuttomiin palveluihin sekä tuo esille, että suomalainen yhteiskunta tukee lapsiperheitä ja edistää lasten terveyttä, osallisuutta ja hyvinvointia tarjoamalla eri palveluita ja toimintoja. Tilaisuuksia vetävien ammattilaisten ohjeistuksessa korostamme, että luettelo toimii keskustelurunkona. Tuleva ryhmänohjaaja voi lukea luetteloja ja selittää haluamalla tavallaan asioita, jotka voivat olla kyseisille ryhmäläisille epäselkeitä, esimerkiksi miksi oppivelvollisuus on hyvä asia tai mitä tarkoittavat lapsiperheiden etuudet. Luettelon läpikäyminen herättää parhaimmillaan aktiivista keskustelua osallistujien kanssa, jossa heidän ajatuksensa, kysymyksensä ja kokemuksensa ovat olennainen osa osuutta.

Kuva 2. Mikä on hyvää lapsille Suomessa -luettelo

Palvelujärjestelmä Suomessa on monimutkainen ja pirstaleinen. Tärkeä kysymys suunnitteluvaiheessa oli "Miten esitämme palveluita mahdollisimman kattavasti ja selkeästi, mutta ilman yksityiskohtia?". Yhteisessä pohdinnassamme on auttanut asiakaslähtöinen työote. Pohdimme, mikä on kohderyhmän suurin ja ajankohtaisin tarve tässä ilmiössä. Palasimme kirjallisuudesta saatuihin

muistiinpanoihin, jäsensimme nämä ja päädyimme ajatukseen, että nimenomaan palveluiden tarkoitus ja moninaisuus jää eri kulttuureista vanhemmille hämäräksi. Päätimme rakentaa tiedonannon vanhemmuuden, kasvatuksen ja perhe-elämän eri tilanteiden pohjalla, esittää tilanteisiin vastaavia palveluita ja korostaa palveluiden tarkoitusta.

Tieto on kerätty yleisistä palveluista, mutta eri kunnissa voi olla myös omia palveluja, esimerkiksi yhteistyö kolmannen sektorin toimijan kanssa tai käynnissä oleva hanke. Olemme erityisesti perehtyneet Pääkaupungin seudun palvelutarjontaan ja huomasimme palveluiden nimien eroavuuksia esimerkiksi Helsingin ja Espoon välillä. Espoon Kaupungin tarjoamalla Pyydä apua ja Helsingin Kaupungin tarjoamalla Tarvitsen apua -palveluilla on sama tarkoitus. Lisäksi tuleva Sote-uudistus on alkanut olla ajankohtainen kehittämisprojektimme suunnitteluvaiheessa, siksi olemme tehneet Palvelut lapsiperheiden tueksi -osiosta mahdollisimman universaalien version.

Päätimme asettaa valitsemamme palvelut kolmioon, joka muodostuu kolmesta tasosta. Kolmion tasojen eri sävyt kertovat tuen tarpeen intensiivisyydestä. Manuaalissa mainitsemme, että oman alueen eri sektoreiden palveluihin perehtynyt ohjaaja voi itsenäisesti räätälöidä tarjoamamme runkoa. Ohjaaja voi täydentää kolmiota oman paikkakunnan ajankohtaisilla palveluilla, jotka hän pitää hyödyllisinä lapsiperheille. Esimerkiksi kehittämistyömme pilotoinnissa, joka toteutui Espoon Naapuruustalo Matinkylässä, kerroimme osallistujille Moniku-palvelusta, jolla vahvistetaan neuvolaikäisen lapsen äidinkielen oppimista (Espoo.fi). Olemme pyrkineet kuvaamaan julkisia palveluita lapsiperheiden tueksi mahdollisimman kattavasti.

Olemme valinneet esimerkkejä palveluista sen mukaan, kuinka laajasti palvelu kohderyhmässä käytetään sekä sen mukaan, kuinka vieras ja tuntematon palvelu kohderyhmälle saattaa olla. Olemme tehneet havaintoja harjoittelupaikoilla, työpaikalla ja internet-foorumeissa, että puheterapia, perheasioiden sovittelu ja lastensuojelu ovat palveluita, joita ei nähdä palveluina monissa maissa tai niitä ei välttämättä edes ole. Eri kulttuureista Suomeen tulleilla avioerot ovat yleisiä ja tämän lisäksi Oksi-Walterin (2009, s. 112) mukaan monikulttuurinen avioliitto on

erittäin altis avioeroon, mutta ymmärrystä eron prosesseista ja lapsen edun merkityksestä ei ole. Esittelemme kahta vanhempien eroon liittyvää palvelua perehdyäksemme kohderyhmää heille mahdollisesti uusiin eroon liittyviin käytäntöihin.

Kolmion vaalein pohja (kuva 3) kuvaa palveluita, joista perhe voi hyötyä varhaisessa vaiheessa. Neuvolan palvelut olivat jo mainittu ”Lapsille hyvät asiat Suomessa” -luettelossa universaalipalveluiden näkökulmasta, mutta varhaisen tuen palveluna neuvola on merkittävä toimija. On palveluita, kuten äitiys- ja lastenneuvola, joista asiakkaat voivat hyötyä ilman, että heillä on haasteita tai ongelmia, mutta ne ovat kuitenkin tärkeitä toimijoita perheen tilanteen merkittävässä muutoksessa, kuten raskaus ja lapsen synnytys. Oikea-aikainen keskustelu vauvan vuorokausirytmistä neuvolan terveydenhoitajan kanssa voi estää äidin uupumusta.

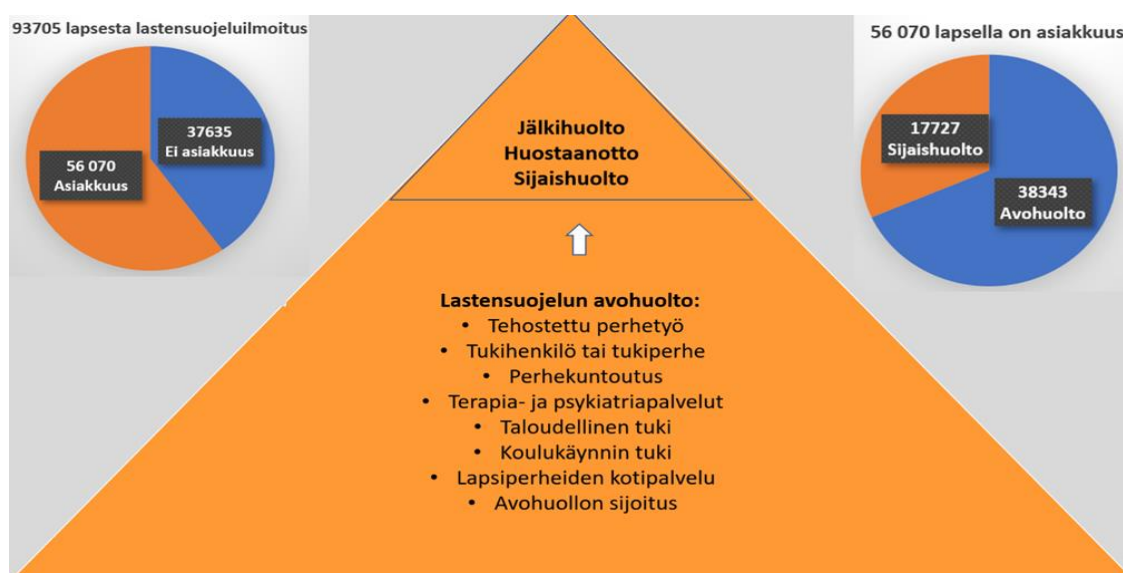
Kolmion keskiosiossa on kuvattu erityisen tuen palveluita ja muodon huipulla on kaikista tummin osa – lastensuojelu. Lastensuojelun sijainti ja koko kolmio auttaa vanhempia hahmottamaan, että sitä edeltävät monet palvelut, jotka perhe voi yleensä hyödyntää ennen kuin tilanne on vaikeutunut. Osan väri puolestaan symboloi työn intensiivisyyttä. Kun kerrotaan tuen eri tasojen palveluista, kolmion dia kuva näkyy osallistujille ja ohjaaja samalla lukee palveluiden kuvausta ja tuen tarpeen esimerkkejä. Jotkut palvelut voidaan tarjota eri tasolla perheen tuen tarpeen mukaan, esimerkiksi lapsiperheiden kotipalvelu on mahdollista käyttää varhaisena tukena ja on myös mahdollista käyttää sitä lastensuojelun asiakkaana.

Kuva 3. Palvelut lapsiperheiden tueksi

Kertominen kohderyhmälle lastensuojelusta ja tämän tarkoituksesta on olennainen osa tilaisuutta, siksi seuraavassa diassa (kuva 4) näkyy erikseen kolmion ”huippuosa”. Anis (2013, s. 149) teoksessaan huomauttaa, että jos maahan muuttanut asiakas ei ymmärrä lastensuojelun toiminnan perusteluja, ammattilaisen puuttuminen perheen sisäiseen vuorovaikutukseen saatetaan nähdä uhkana, joka synnyttää epäluottamusta ja pelkoja. Tämän lisäksi samassa diassa on kuvio lastensuojelun sijaishuollon ja avohuollon suhteesta, joka visualisoi sijaishuollon osuuden koko lastensuojeluasiakkuudesta sekä avohuollon osuuden sijaishuoltoon verrattuna. Koska lastensuojelu liittyy pelkoihin ja epäluottamukseen, annoimme tämän osuuteen riittävästi aikaa osoittaaksemme, että lastensuojelu ei tarkoita huostaanottoa, vaan edes mahdolliselle huostaanotolle voi edeltää monenlaiset palvelut.

Kuva 4. Lastensuojelu

7.3.3 Kahden kulttuurin vanhempien toivo- ja huolikortit

Tilaisuus alkaa osallistavasta ja toiminnallisesta menetelmästä ja mielestämme on loogista ja mielekästä päättää tilaisuus menetelmällä, jolla olisi sama luonne. Lisäksi halusimme tarjota infotilaisuuden osallistujille vertaisuuden kokemuksen ikään kuin internet-foorumeissa. Koska infotilaisuuteen kutsuttavia henkilöitä yhdistää muutto Suomeen ja vanhemmuus, kehitimme menetelmän ”Kahden kulttuurin vanhempien toivo- ja huolikortit” (kuva 5).

Korttien sisältö yhteiskehitettiin tuttavapiirimme seitsemän vanhemman kanssa, joista puhuimme menetelmä- osuudessa. Haastattelukysymykset olivat: Mikä on sinun mielestäsi suurin ero lasten kasvatuksessa kotimaasi ja Suomen välillä? Kun ajattelet lapsiasi, jotka kasvavat kahdessa kulttuurissa, mikä huolestuttaa sinua eniten? Mitä suomalaisia kasvatustapoja arvostat? Mitkä kasvatustavat Suomessa ovat sellaisia, joita et halua omaksua? Mitkä kulttuuriisi kuuluvat asiat haluat säilyttää perheessäsi uudessa kotimaassasi? Kerro kolme asiaa Suomesta, jotka ovat hyviä lapsiperheelle. Millaisina näet lapsesi kymmenen vuoden päästä? Olemme saaneet vastauksista ajankohtaista ja autenttista tietoa ja, mikä on meille erittäin tärkeää, kahden kulttuurin vanhempien omaa ääntä.

Kuva 5. Esimerkki kahden kulttuurin vanhempien toivo- ja huolikortit

Haastatteluilla koottua aineistoa analysoimme teemoittelemalla. Olemme suunnitelleet korttien sisältöä tarkastelemalla ja jäsentämällä toistuvia ja tutkimuskirjallisuudessakin tunnistettavia aiheita haastatteluaineistossa. Meillä ei ollut tarkoitusta tehdä aineiston analyysin pohjalla johtopäätöksiä samoin kuin tutkimuksessa, vaan teemoittelun kautta haimme sisällöstä aiheeseen liittyviä kokemuksia ja ajatuksia. 20 toivo- ja 20 huolikorttien sisältö on yleiskielelle muokattuja lainauksia yhteiskehittäjien pohdinnoista vanhemmuudesta kahdessa kulttuurissa. Ohjauksessa ohjaaja tai muut paikalla olevat voivat tarvittaessa auttaa korttien tekstien ymmärtämisessä. Olemme ryhmitelleet aineiston kahteen osaan, sillä vanhemmuuteen kuuluu aina sekä iloisia asioita, kuten toivoa ja uskoa tulevaisuuteen, että vaikeita asioita, kuten huolta, pelkoa ja epävarmuutta. Kotoutumisen polku ja vanhemmuuden erilaiset roolit eivät ole arvostelun kohteena, vaan kahden kulttuurin perheiden huolia ja toiveita on mahdollista käsitellä ryhmässä ja normalisoida erilaisia tapoja olla vanhempi.

Infotilaisuuden keskeinen viesti on, että jokaisessa perheessä voivat olla tilanteita, joissa tarvitaan ulkopuolista apua. Kortit-menetelmällä pyrimme tukemaan tätä viestiä ja muistuttamaan, että vaikeiden asioiden tunnistaminen ja puheeksi ottaminen on ensimmäinen askel niiden ratkaisussa. Emme kuitenkaan halunneet keskittyä vain vanhemmuuden haasteisiin, vaan näimme oman kulttuuriperinnön perheen tärkeänä voimavarana uudessa asuinmaassa. Turtiaisen ja Hiihtolan (2015, s. 13) mukaan maahanmuuttajavanhemmilla on myös mahdollisuus valita mitä kotimaan kulttuurista he haluavat säilyttää ja opettaa lapsille sekä mitä asioita he haluavat oppia ja omaksua uuden kotimaan kulttuurista. Strandbu (2005) toteaa, että kotimaan kulttuuriset perinteet ovat vanhemmille arvokkaita. Siksi he haluavat siirtää ja opettaa sitä lapsille arkisen elämän käytäntöjen kautta. (Peltola, 2014, s.156.) Toivokorttien joukosta löytyy tätä ajatusta tukevat kortit: *Haluan opettaa lapselleni tärkeitä asioita kulttuuristani, kuten äidinkieltä ja uskontoa ja Vanhempina valitsemme parhaat puolet molemmista kulttuureista.*

On painavaa merkille, että joissakin asioissa ihminen voi nähdä sekä ikäviä että hyviä puolia. *Kaipaam sukulaisten tukea lasten hoidossa ja kasvatuksessa*, lukee yhdessä huolikortissa. Kotimaassa asuva perheverkosto ja etnisen yhteisön sisäiset verkostot antavat sekä emotionaalista että konkreettista tukea lasten

kasvatukselle ja auttavat ylläpitämään vanhemmuuden osaamisen tunnetta. (Pelto, 2014, s. 155–156). Monessa kulttuurissa lasten kasvatusta on yhteisöllinen eli siihen osallistuvat vanhempien lisäksi esimerkiksi isovanhemmat, tädit ja sedät. Toisaalta joissakin perheissä itsenäistyminen vanhempana toteutuu vasta muuton ansiolla, jos vanhemmat sukulaiset jäävät kotimaahan. Silloin lapsen omat vanhemmat saavat Suomessa täydellisen, ei näennäisen päätösvallan kasvatustyylin valinnassa ja perheen arkielämän järjestämisessä. Toivokortin yhteiskehittäjä kuvaa asiaa seuraavasti: *Suomessa saamme vanhempina kasvattaa lapsemme ilman, että sukulaiset puuttuvat tapoihimme kasvattaa.*

Kahden tai kolmen kulttuurin yhdistäminen on lapselle haastavaa. Esimerkiksi kouluikäinen lapsi voi haluta olla kuten muutkin lapset ja käyttäytyä häntä ympäröivän yhteisön odotusten mukaan. (Oksi-Walter, 2009, s. 114.) Vanhemmassa voi herättää huoli siitä: *En tiedä millainen lapseni on kodin ulkopuolella.* Lapset saattavat tuntea hämmennystä tai yksinäisyyttä, koska he tuntevat itsensä erilaisiksi suhteessa muihin lapsiin riippuen siitä, miten heidät on kasvatettu. Vanhempi aistii sen: *Lapseni kokee, että hän on erilainen kuin muut lapset.* Kaksikulttuurisen sopeutumisen prosessissa maahanmuuttajataustaiset lapset löytävät omaa paikkaansa erilaisista kulttuurisista (Säävälä, 2011, s. 69). Prosessi on kuitenkin pitkä ja edellyttää vanhemmilta ymmärrystä siitä. Kahden tai monen kulttuurin lapsi voi pohtia esimerkiksi: Mikä tuntuu omalta? Mihin kulttuuriin kuulun? Mihin yhteisöön kelpaan? *Kahden kulttuurin lapselle on vaikeaa ymmärtää, kuka hän on – tämän huolikortin kautta tarjoamme vanhemmille keskusteluaiheen, miten perhe voi tukea lasta ja nuorta identiteettityössä.*

En hyväksy joitakin lapseni ajatuksia ja tekoja ja On ikävää, että lastani hävettää meidän kulttuuritaustamme - vanhempien haasteet voivat lisääntyä, kun lapset omaksuvat uudesta kulttuurista käyttäytymismalleja, joita ei hyväksytä heidän kotimaassaan (Maiter ym., 2009, s. 29). Joskus maahanmuuttajataustaiset vanhemmat eivät ota riittävästi huomioon tosiasiaa, että heidän lapsensa eivät elä pelkästään kotimaan kulttuurin normien mukaan, vaan he omaksuvat jatkuvasti uusia arvoja ja käytäntöjä valtaväestön kulttuurista.

Maahanmuuttajaperheessä lapsen ylpeys vanhempien osaamisesta ja teoista on tärkeää. Lapsi seuraa tarkasti vanhempiensa taitoja, tietoa ja selviytymiskeinoja. Nämä asiat muodostavat lapsen käsityksen turvallisesta vanhemmasta. (Oksi-Walter, 2009, s. 115–116.) Perhe on lapselle tärkein ympäristö, jossa hän kokee vanhempien rakkautta ja hellyyttä ja saman aikaan oppii heiltä elämäntaitoja. Tämä turvallinen ja vakaa ympäristö on erittäin merkityksellinen lapsen kehityksen kannalta. Vanhemmuuden taidot ja roolit ovat laaja keskusteluaihe ja siihen liittyy useammat huolet ja toivot: *En tiedä, miten voin keskustella lapseni kanssa vaikeista asioista. Pelkään, että en osaa tukea lastani riittävästi (esimerkiksi koulussa). Parasta, mitä voin antaa lapselleni ovat aika, turva, hellyys ja tilaa olla oma itsensä. Vietämme aikaa lapsemme kanssa, kuuntelemme, keskustelemme ja olemme kiinnostuneita hänen elämästään.*

7.3.4 Ohjaajan manuaali

Infotilaisuus palveluista lapsiperheiden tueksi on käytännössä työväline monikulttuurista työtä tekeville ryhmän ohjaajille. Tarjoamme heille infotilaisuuden materiaalit (liitteet 1–3) sekä manuaalin (liite 4), joiden avulla tulevat infotilaisuuden ohjaajat voivat tarjota tietoa omille asiakkaille. Manuaali on omanlainen tekstilaji, joka ohjaa työvälineen käyttäjää varmaan ja oikeaan käyttöön. Ymmärrys, että tekstin selkeä rakenne ja kieli palvelevat lukijaa, on vaatinut meiltä pitkäjänteistä työtä tiedon tiivistämisessä ja sopivien ilmaisujen löytämisessä (taulukko 3). Olemme suunnitelleet tietovisan, infomateriaalin ja kortit kohderyhmän kielitarpeita ja ammattitermistön puutteellista ymmärrystä huomioon ottaen. Manuaali puolestaan toimii ”siltana” ammattilaisten ja kohderyhmän välissä, joten kielen tulee olla sekä ammattitasoinen että selkeä. Emme siis käyttäneet selkokieltä tekstissä, koska manuaali on tarkoitettu ammattilaisille, mutta sisältö toimii runkona puhutulle selkokielelle. Niin tuleva ohjaaja voi itse päättää, miten hän viestii hänen omalle asiakasryhmälleen. Teksti kuvaa infotilaisuudessa käytäviä menetelmiä kronologisessa järjestyksessä, sisältää monikulttuurisen ohjauksen toimintaperiaatteita, infotilaisuuden tavoitteita sekä ohjauksessa esittämien tietojen linkit aiheittain.

Taulukko 3. Manuaalin luominen

Kausi	Vaihe	Menetelmät	Sidosryhmä
syksyllä 2022	infotilaisuuden ja manuaalin valmistaminen	tiedonkeruu infomateriaalia ja kortteja varten, selkokieli, tietovisan ja korttien graafinen suunnittelu, manuaalin kirjoittaminen, arviointitapaamiset	kehittämistyön tekijät, Espoon monikulttuuriset lapset ja nuoret ry:n työntekijät ja asiakas, Vanhempana Suomessa -työntekijät, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen maahanmuuttajapalveluissa työskentelevä johtava sosiaalityöntekijä

7.4 Pilotointivaihe

Suunnitteluvaiheen päättyessä alkoi pilotointivaihe (taulukko 4). ”Perheemme Suomessa” -infotilaisuuden malli monikulttuuristen perheiden parissa työskenteleville ammattilaisille -pilotointi toteutui 1.12.2022 Naapuruustalo Matinkylässä. Toinen ohjaus 13.12.2020 samassa kehittämistyön tilaajaorganisaatiossa toiselle asiakaskunnalle kohtaamispaikka Trapesassa Espoon keskuksessa. Olemme toteuttaneet molemmat ohjaukset osana Espoon monikulttuuriset lapset ja nuoret ry:n järjestämää kohtaamiskahvilaa. Molemmissa tilaisuuksissa oli neljän eri kulttuurin edustajia ja kaikki infotilaisuuteen tulleet aikuiset olivat lapsellisia naisia. Ensimmäisessä infotilaisuudessa mukana oli 11 yhdistyksen asiakasta ja yksi työntekijä ja toisessa oli 8 asiakasta ja yksi työntekijä.

Taulukko 4. Pilotointivaihe

Kausi	Vaihe	Menetelmät	Sidosryhmä
talvella 2022–2023	ohjausten toteutus, tuotoksen muokkaus ja viimeistely, opinnäytetyön kirjoittaminen	monikulttuurinen ohjaus, osallistavat menetelmät, kuvien käyttö, selko- ja elekieli, palautteen keruu	kehittämistyön tekijät, Espoon monikulttuuriset lapset ja nuoret ry:n työntekijät, infotilaisuuden osallistujat

Suurin osa toiseen ohjaukseen osallistuneista oli nuoria äitejä, joilla on alaikäisiä lapsia, ja kahdella osallistujalla on kahden kulttuurin perhe, eli molempien puoliset ovat muuttaneet Suomeen. Ensimmäisessä ohjauksessa osa tulleista oli 50–65-vuotiaita naisia, joilla on aikuisia lapsia ja lastenlapsia. Jo ennen tapaamista yhdistyksen asiakkaat olivat tietoisia infotilaisuuden aiheesta. Valmistimme mainoksen (kuva 6) tapahtumasta etukäteen ja organisaation työntekijät julkaisivat sen viikko ennen tilaisuutta omissa profiileissa somessa. Pilotoinnissa paikalla oli myös vauva ja toisessa ohjauksessa sekä vauva että leikki-ikäinen lapsi. Tarjosimme ryhmään tulleille kahvia ja välipalaa sekä lapselle ja vauvoille iänmukaista välipalaa. Infotilaisuuden kesto oli yksi tunti ja 45 minuuttia.

Kuva 6. Infotilaisuuden mainos

Aloitimme kummankin ohjauksen esittelykierrroksesta ja siirryimme tietovisaan. Toinen meistä luki kysymyksen diasarjassa ja varmisti, että kaikki ovat ymmärtäneet tämän ja sitten pyysi osallistujilta sanomaan ääneen mielestään sopivimman vastauksen. Kun kaikki mielenpiteet oli kerätty, ohjaaja näytti ja selitti oikean vastauksen. Tietovisa oli paljon enemmän kuin pelkästään kysymysten kysyminen ja vastausten kertominen. Se oli erittäin hyvä tapa aloittaa toimintaa, koska ryhmään tulleet heti pääsivät ääneen, ihmettelivät miten palvelut ja tieto ovat kehittyneet ajan myötä ja myös jakoivat omia muistoja esimerkiksi aiempien sukupolvien synnytyskokemuksista. Tietovisan kuvat havainnollistivat aiheita.

Tietovisan jälkeen siirryimme tiedonantoon palveluista lapsiperheiden tueksi. Aloitimme toimintaa mainitsemalla, että jokainen perhe kohtaa muutoksia, haasteita, ongelmia ja kriisejä, ja Suomessa tarjotaan monenlaisia palveluita perhe-elämän eri haasteisiin ja tarpeisiin. Sen lisäksi avasimme diaesityksessä kuvan, jossa perheiden palvelut ovat koottuja ja jäsenettyjä kolmioon. Jos ryhmässä annetaan tietoa, kuvien ja muiden symbolien käyttö helpottaa sen vastaanottamista. Puhumalla lapsiperheiden palveluista näytimme kaavioita, joissa on lukuja liittyen lastensuojelun asiakkuuteen. Kun lastensuojelun avohuollon ja sijaishuollon suhde on esitelty kaaviossa, sijaishuollon pienempi osuus auttaa hahmottamaan lastensuojelupalveluiden tarkoituksen.

Selkokieli on tärkeä apuväline, joka auttaa etenkin kielen oppimiseen ja viranomaistiedon ymmärtämiseen ja sitä voivat hyödyntää paitsi uudet Suomeen tulijat myös pitkään Suomessa asuneet maahanmuuttajat. (Kotoutuminen.fi, i.a.) Infotilaisuudessa puhuimme selkokieltä ja käytimme tämän lisäksi elekieltä. Selkokielellä on omia erottuvia ominaisuuksia kuten lyhyet lauseet, helppo lauserakenne sekä ymmärrettävien kielikuvien käyttö. Monimutkaisia termejä käytetään vain, jos ne ovat välttämättömiä ja silloin niitä selvitetään tekstin kontekstissa (saavutettavuusvaatimukset.fi, 2020.) Esimerkiksi lastensuojelutyön keskeisille termeille kuten huostaanotto tai sijaishuolto ei voi löytää synonyymeja ilman näiden tarkoituksen menettämistä, siksi oikeiden termien rinnalla selitimme eri sanoilla arkikielellä mitä asia tarkoittaa.

Yleensä tilanteissa, joissa keskustelijoiden kielitaidoissa on iso ero, syntyy ymmärrysvaikeuksia (selkokeskus.fi, 2021). Ohjauksessa kieli oli ainoa haaste tietojen vastaanottamiseen, ja varsinkin ensimmäisessä tilaisuudessa osallistujien kielitaidot vaihtelivat suuresti osallistujasta toiseen, mikä on monikulttuurisessa työssä yleistä. Infotilaisuuteen tulleet henkilöt, joilla on hyvä kielitaso, osallistuivat keskusteluun jakamalla omia ajatuksia ja kokemuksia ja myös yrittivät aktiivisesti selittää vaikeita ja uusia sanoja omalla äidinkielellä muille osallistujille. Myös osa vanhemmista, jolla on puutteellinen kielitaito pyysi meiltä selittämään lisää heille vieraita termejä.

Olimme jakaneet puheenvuoroja keskenämme etukäteen. Ohjauksen aikana teimme havainnon, että kun kaksi ohjaajaa puhuu palveluista vuorotellen, tämä tekee ohjauksesta elävämmän. Infotilaisuuttamme on toki mahdollista vetää yhden ohjaajan voimin. Kerroimme perheen mahdollisista tilanteista ja niitä vastavista palveluista pitämällä kädessä tulostetut tekstit manuaalista. Tiedon vastaanottaminen molemmissa pilotointiryhmissä oli erittäin aktiivista. Ohjauksessa osallistujat saivat uusia tietoja eri palveluista. Siksi olemme myös antaneet usein pieniä taukoja puheessa, jotta paikalla olevat ehtivät prosessoida uusien tietojen isoa määrää.

Ryhmissä voi olla mahdollista, että osallistujien välille syntyy sivukeskusteluja tai dominoivat ryhmäläiset voivat haastaa ohjauksen etenemistä. Toisessa ohjauksessa ei ollut yhtä paljon sivukeskustelua kuin ensimmäisellä kerralla, kun ohjaajina meidän piti osata sujuvasti palauttaa osallistujien huomiota itseemme. Tulevan ryhmän ohjaajan pitää ottaa myös huomioon, että osallistujat voivat tuoda esiin omia ajatuksia ja kokemuksia ja kysyä lisää palveluista. Infotilaisuuteen osallistujat kysyivät aktiivisesti palveluista ja niihin hakeutumisesta. Vanhemmat kertoivat omia tai tuttujen perheiden kokemuksia, jotka olivat muun muassa arkaluonteisia ja vaikeita. He tunnistivat pelkoa lastensuojelua kohtaan ja uskalsivat kyseenalaistaa palveluiden vaikuttavuutta toimivuutta sekä luottamussuhdetta ammattilaisiin.

”Perheemme Suomessa” -infotilaisuuden malli monikulttuuristen perheiden parissa työskenteleville ammattilaisille ei ole suunniteltu vertaistukiryhmäksi. Osallistujat silti onnistuivat luomaan vertaistuen tunnetta jakamalla ajatuksia ja kuuntelemalla muita. Näin he ovat suhtautuneet myönteisesti haastaviin aiheisiin vertaistuen avulla. Vanhemmat kertoivat, että suhteet ja yhteydenotto kotimaassa asuviin sukulaisiin ovat heille tärkeitä. Osallistuneet äidit totesivat myös, että he ovat kääntyneet ensisijaisesti kotimaassa asuvien läheisten puoleen kohdatesaan lasten kasvatuksen haasteita. Myös monet osallistujat totesivat meille, että heitä pelottaa se, miten kulttuuritausta otetaan huomioon lastensuojelun palveluissa ja esimerkiksi lasta sijoitettaessa. Kuitenkaan he eivät vältäneet keskustelua aiheesta, vaan pyysivät lisää tietoja esimerkiksi sijaisperheistä sekä siitä, millä ehdoilla maahanmuuttajataustaisesta perheestä tulee sijaisperhe.

Infotilaisuuden viimeinen vaihe oli Kahden kulttuurin vanhempien toivo- ja huolikortit. Toinen meistä aloitti menetelmän käytön sanomalla, että vanhemmuuteen liittyy sekä positiivisia tunteita, kuten esimerkiksi iloa ja toivoa että vaikeita tunteita, kuten esimerkiksi huolia, epävarmuutta ja pelkoja. Sen jälkeen toinen meistä piti kädessään toivokortteja ja toinen huolikortteja. Seuraavaksi arvoimme kullekin vanhemmalle jonkin satunnaisen kortin. Kun kaikilla osallistujilla oli omat kaksi korttia, aloitimme kierroksen, jossa jokainen vanhempi luki ääneen korttien sisällön. Kysyimme, onko hänellä sama kokemus asiasta vai näkeekö hän asian eri näkökulmasta? Molemmissa infotilaisuuksissa ryhmässä heräsi aktiivinen keskustelu kasvatushaasteista nuorten kohdalla, rasismien kokemuksista, toimivan parisuhteen merkityksestä vanhemmuudessa, uskollisuudesta omaa kulttuuria kohtaan ja samalla avoimesta asenteesta suomalaiseen kulttuuriin. Osallistujat jopa onnistuivat keksimään huolikorteista keskustelun kautta ratkaisuja vanhemmuuden ja lasten kasvatuksen haasteisiin.

Korttien toimivuus perustuu vahvasti yhteiskehittäjien autenttisiin kokemuksiin, joihin osallistujien oli helppo samaistua. Olemme vakuuttuneita, että kortteja voi käyttää myös erillisenä menetelmänä monikulttuurisessa ryhmätoiminnassa, sillä useassa ryhmässä moniaiheiset kortit voivat herättää mielenkiintoista keskustelua koko ryhmätapaamisen ajaksi. Ohjauksessa meille oli erittäin tärkeää, että osallistujien vanhemmuustaidot eivät joudu epäluulojen kohteeksi kulttuuritaustan takia. Sen sijaan infotilaisuudessa siirsimme mahdollista “puutteellista vanhemmuutta” sivuun ja nostimme esille lapsiperheiden palveluiden tärkeää tehtävää. Puhuimme haasteista osana perhe-elämää eikä kulttuurista johtuvina ja korostimme tuen hakemisen ja saamisen tärkeyttä. Vaikka osallistujat olivat eri kulttuureista tulleita, vanhemmuus ja perhe-elämä uudessa asuinmaassa yhdistivät heitä.

8 ITSEARVIOINTI JA PALAUTE

8.1 Itsearviointi

Heti ohjausten jälkeen dokumentoidun itsearvioinnin kautta pystyimme tekemään alustavia päätöksiä infotilaisuuden toimijuudesta. Kun olimme kertomassa palveluista, kaksi osallistujaa uskalsi nostaa lastensa haasteet puheeksi, ja yhteisen keskustelun kautta he oivalsivat, että apua voi hakea ja paikan päällä saivat palvelujen nimet ja yhteydenpitokanavat. Jos tiedottaminen palveluista toteutuisi toisessa muodossa, vaikka posterilla, juuri nämä kaksi vanhempaa eivät välttämättä olisi selvittäneet tilanteensa. Ohjauksien aikana arvostimme myös vertaisuuden ja vertaistuen merkityksen. Infotilaisuus muistutti meitä yllä mainituista internet-foorumeista, joissa kokoontuvat samasta aiheesta kiinnostuneet tai samassa elämäntilanteessa olevat ihmiset. Isona erona internet-foorumien ja infotilaisuuden välissä on aiheeseen perehtyneen ammattiohjaajien (infotilaisuuden tuleva ohjaaja on sosiaalityön ammattilainen) läsnäolo, jolla turvataan levitettävien tietojen laatua.

”Perheemme Suomessa” -infotilaisuuden malli monikulttuuristen perheiden parissa työskenteleville ammattilaisille ei koostu pelkästään tiedoista palveluista, vaan sen keskiössä on elävä keskustelu ja mahdollisuus pohtia ja saada uusia oivalluksia lasten kasvattamiseen matalalla kynnyksellä. Ryhmään osallistui sekä nuoria lapsiperheiden äitejä sekä äitejä ja isoäitejä, joilla on aikuisia lapsia. Ikäero osallistujien välillä ei ollut kuitenkaan negatiivinen asia, koska erilaiset näkökulmat täydensivät toisiaan. Tämä tarkoittaa, että osallistujat voivat viedä tietoja eteenpäin eri ympäristöihin ja voivat äitinä tai isoäitinä hyödyntää meidän antamiamme tietoja oman tilanteen mukaisesti.

Toinen ohjaukserä kohtaamispaikka Trapesassa vahvisti meidän ajatustamme, että kehittämistyömme on toimiva keino laajentaa vanhempien tietoisuutta heille tarjottavista palveluista. Infotilaisuuden vahvuus on se, että se on kertaluonteinen, eli osallistujien ei tarvitse sitoutua ryhmätoimintaan tai valmennukseen paitsi yhteen kertaan, johon sisältyy olennaiset tiedot. Toisena vahvuutena on

infotilaisuuden monimenetelmällisyys suhteessa kohtuulliseen keston. Myös hyödyntämämme yhteiskehittäjien kokemusasiantuntijuus on lisännyt infotilaisuuden arvoa ja uskottavuutta.

8.2 Palaute

Havainnointia ja arviointia pidetään tehokkaan ryhmätoiminnan ehtona. Siksi arvioinnin keinot kuten kyselylomakkeet ovat tärkeää päättää ennen ryhmän alkamista. (Aho, 2016, s. 22.) Ryhmän arviointi prosessin lopussa yhdistää kokemuksia ja auttaa kehittämään ohjausta tulevaisuudessa (Aho, 2016, s. 23). Toteutimme kehittämistyön arviointia infotilaisuuden pilotoinnin jälkeen kolmella toimenpiteellä. Osallistuneet vanhemmat täyttivät palautelomakkeita, yhteistyökumppanit antoivat meille sekä suullista että kirjallista palautetta ja molempien ryhmänohjausten jälkeen teimme itsearviointia ja kirjoitimme muistiinpanoja opinäytetyön yhteiseen päiväkirjaamme.

Harjoittelujaksojen myötä tiedämme, että henkilöillä, joiden äidin kielenä ei ole suomi, voi olla haasteita rakentavan palautteen antamisessa. Ensinnäkin kirjoittaminen saattaa olla vaikeaa, jos asiakkaalla ei ole varmuutta suomen kielen taidoistaan. Myös palautteen antamisen tarkoitus ei ole kaikille selvä. Jos pyydetään suullista palautetta, asiakas saattaa pelkästään kehua toiminnan ohjaajaa kiitollisuudesta eikä halua "loukata" ohjaajan mieltä kehittämisehdotuksilla. Pelkästään positiivinen palaute ei palvele kehittämistyön tekijää ja näin ollen on tekijälle hyödytön. Sen mukaan muokkaukset ovat tarpeettomia ja kehittämisprosessi päättyy. Pyrimme löytämään kohderyhmälle mahdollisimman sopivan tavan palautteen antamisen ja kehitimme palautekyselylomakkeen (kuva 6), jossa on lueteltu menneen ryhmänohjauksen sekä myönteiset että kielteiset ominaisuudet. Tarkoituksenamme oli antaa vastaajalle vihjeitä siitä, että osallistuja saa ympäröidä myös epäonnistuneet ominaisuudet.

Ennen kuin jaoimme palautelomakkeita, kiinnitimme osallistujien huomiota palautteen anonyymisyyteen, mikä ei ole toteutunut käytännössä, koska jouduimme auttamaan muutamaa vanhempaa lomakkeen lukemisessa ja täyttämässä.

Yritimme pitää roolimme ”vain neutraalina tekstin selittäjänä”. Myös korostimme, että arvostamme ja hyödynnämme kaikkia mielipiteitä, ja siksi saa vapaasti valita mitä kuvaa ohjausta parhaiten. Toisen infotilaisuuden jälkeen huomasimme, että palautteen antajien valtava ero kielitaidossa olisi vaatinut nykyistä visuaalisempaa ja selkeämpää palautelomaketta. Jälkikäteen mietimme myös, olisiko pitänyt soveltaa lomakkeen kehittämistyön tavoitteiden toteuttamisen mittariksi, eli lisätä kysymyksiä, miten infotilaisuudessa antamat tiedot ovat vaikuttaneet osallistujan kynnukseen mahdollisesti hakea apua ammattilaisilta. Toisaalta kertaluonteisen infotilaisuuden vaikutuksia ei ole asiallista mitata heti tilaisuuden lopussa. Esimerkiksi jos lomakkeessa olisi kysymys ”Jos sinulla oli pelko lastensuojelua kohtaan, vähensikö infotilaisuus sitä?”, siihen ei löytyisi yksiselitteistä vastausta, sillä suhteeseen palveluun vaikuttavat monenlaiset yksilölliset tekijät, joita ei ole mahdollista ratkaista yhdellä tapaamisella.

Kuva 6. Palautekysely

Mitä mieltä olet tästä ryhmätoiminnasta? Ympyröi sopivat sanat.
✓ Tieto oli: selkeä, kiinnostava, uusi, tärkeä, helppo kieli, tuttu, epäselkeä, oli vaikeaa ymmärtää kieltä, ei ollut tärkeä
✓ Tapaamisen kesto: aika riitti, oli liian pitkä
✓ Mahdollisuus keskustella muiden kanssa: sain kertoa omia ajatuksia, halusin kertoa omia ajatuksia, toiset kuuntelivat minua, en voinut kertoa omia ajatuksia, toiset eivät kuunnelleet minua
✓ Jos haluat, lisää oma vastaus:

Ohjauksien jälkeen 21 osallistujasta 16 on täyttänyt kyselypalautteen lomakkeita (taulukko 5).

Taulukko 5. Osallistujien vastaukset

Valinta	Selkeä	Kiinnostava	Uusi	Tärkeä	Helppo kieli	Oli vaikeaa ymmärtää kieltä
Osallistujat	7	8	5	12	6	6

Valinta	Aika riitti	Lisää aikaa	Sain kertoa omia ajatuksia	Halusin kertoa omia ajatuksia	Toiset kuuntelevat minua	Oma vastaus
Osallistujat	15	1	10	10	10	7

Seitsemän osallistujaa kertoi ohjauksesta omin sanoin:

"oli kiva toiminta"
"olin sain paljon tietoa"
"kiitos teille ihanasta keskustelusta"
"tuntuu hyvältä"
"tosin hyvä"
"kiitos paljon palvelun"
"Se ihana päivä ja paljon kiitoksia"

Pilotoinnin jälkeen saimme sekä suullista että kirjallista palautetta Espoon monikulttuuriset lapset ja nuoret ry:n kahdelta työntekijältä.

Kiitos, että saimme tutustua teidän opinnäytetyönne kautta lapsiperheiden palveluihin ja keskustelusta vanhemmuudesta Suomessa. Esityksen alussa ollut tietovisa oli loistava tapa osallistaa osallistujia mukaan aiheeseen. Se selkeästi innosti osallistujia aiheen pariin. Tiedollinen osuus lapsiperhepalveluista oli selkeästi ja hyvin rakennettu. Olitte hyvin miettineet roolituksia. Lopuksi vielä keskustelu huoli- ja toivokorttien oli hyvä lopetus onnistuneelle esitykselle. (Katri Suhonen, projektityöntekijä, henkilökohtainen tiedonanto 01.12.2022.)

Iman ja Edita olivat selvästi perehtyneet aiheeseen ja valmistautuneet kerralle. Ohjaaminen oli luontevaa ja ilmapiiri miellyttävää. Kerran rakenne oli mukavan monipuolinen. Alun tietovisa houkutteli aiheen äärelle ja siitä sai pientä kivaa tietoa samalla. Palveluista jaettu tieto oli tärkeää, mutta sitä oli paljon. Toki riippuen osallistujan osaamisen/tiedon tasosta. Vähempi olisi sinänsä riittänyt, mutta selvästi Imanilla ja Editalla oli tietoa hallussa. Keskustelua heräsi kerran myötä. Aihe kiinnosti ja innosti miettimään ja nostamaan omia ajatuksia ja myös kysymyksiä esiin. Huoli ja toivo kortit olivat oma suosikkini. Väittämät olivat todella mielenkiintoisia ja hyvin ladattuja. Niistä heräsi taas uudenlaisia ajatuksia. (Johanna Syrén, projekti-koordinaattori, henkilökohtainen tiedonanto 25.01.2023.)

Tärkeänä tahona, johon olimme yhteydessä jo kehittämistyön suunnitteluvaiheessa, olivat Vanhempana Suomessa -ryhmän ohjaajat Maria Koivisto ja Ngan Tran. Helsingin kaupungin perhekeskuksissa toteutettava ryhmä on suunnattu alaikäisten ulkomaalaistaustaisten lasten vanhemmille, jotka haluavat tietoa palveluista lapsiperheille ja ymmärrystä vanhemmuudesta Suomessa. Jokainen ryhmä sisältää neljä tapaamiskertaa. Manuaalin valmistuttua annoimme ryhmän työntekijöille tekstin luettavaksi, sillä he ovat monikulttuurisen ohjauksen

asiantuntijoita samojen aiheiden äärellä ja näin ollen ovat olleet meille arvokkaita palautteen antajia.

Vanhempiana Suomessa -ryhmän työntekijät tarkistivat kieliasua manuaalin lukijan, eli infotilaisuuden ohjaajan näkökulmasta ja tarjosivat omia näkemyksiään, miten tekstiä voisi parantaa. Korjasimme epäselkeitä kieli-ilmaisuja ja muokkasimme esimerkiksi tietovisan kysymyksiä. Kehittämisehdotuksena oli myös uni-versaalimpi versio pyramidimallista, joka soveltuisi esitettäväksi kaupungista riippumatta. Pohdinnan jälkeen tulimme kuitenkin päätökseen, ettemme käytä uni-versaalimpaa versiota, sillä pyramidissa näkyvät palveluiden nimet auttavat paremmin kohderyhmän edustajia hahmottamaan perheen tuen tarpeita ja niitä vastaavia palveluita.

Teidän oma kokemuksenne muualta muuttaneina vanhempina on ollut tämän opinnäytetyön tekemisessä todella antoisa lähtökohta, sekä se, että teillä on mahdollisuus kuulla suoraan lähiverkostoilta/tuttavilta huolista ja toiveista, joita vanhempien olisi varmasti vaikeampi tuoda esiin viranomaisille - tai harvoin sellaisten käsitteilylle edes olisi sopivaa aikaa ja paikkaa. Nyt monet saivat varmasti kokea tulevansa kuulluiksi kaikenlaisten ajatusten ja tunteiden kanssa, ja heidän kokemuksensa pääsevät hyödyttämään myös muita vanhempia ja lapsia, mikä on todella arvokasta. (Maria Koivisto ja Ngan Tran, Vanhempana Suomessa -ryhmän ohjaajat, henkilökohtainen tiedonanto 13.12.2022.)

9 EETTISET NÄKÖKOHDAT

Suunnitteluvaiheesta pilotointiin tärkeänä lähestymistapanamme kohderyhmälle on ollut luottamus vanhemmuuden taitoihin ja ihmisen kohtaaminen oletuksitta. Samalla tiedämme, että jokaisessa perheessä etnisestä taustasta riippumatta vanhemmuuteen vaikuttavat monenlaiset tekijät ja tapahtumat. Joskus vanhempi voi kokea uupumusta ja keinottomuutta kasvatustehtävissä esimerkiksi lapsensa erityispiirteiden vuoksi tai perheen jännitteisen ilmapiirin takia. Silloin vanhempi saattaa käyttää väkivaltaa lasta kohtaan, mikä ei ole missään tilanteessa hyväksyttävää. Koimme eettisenä velvollisuutena ottaa väkivallan ja lasten pahoinpitelyn, johon sisältyy myös kuritus- ja kasvatuksellinen väkivalta, rohkeasti puheeksi.

Väkivalta aiheena ilmenee infotilaisuuden koko kaareissa: tietovisassa, Mitä on hyvää lapsille Suomessa- luettelossa sekä palvelut-osiossa. Tähän olemme tarkasti miettineet viestintätapaa: suoran viestin “lasta ei saa lyödä” sijaan kerroimme positiivisesta näkökulmasta, että kuritusväkivalta on Suomessa kielletty lailla, vaikka suurimmassa osassa maissa näin ei vielä ole. Tämän lisäksi annoimme tietoa lasten oikeuksista ja kerroimme lastensuojelun roolista vanhemmille tuen antajana ja lapsen turvallisuuden varmistajana väkivaltatilanteissa. Mainitsimme myös tilanteita, joissa lapsi on itse väkivallan tekijä ja silloin apu on haettava eikä tilannetta vaiennettava häpeän vuoksi. Pilotoinnissa myös huomasimme, että teimme oikean valinnan, kun annoimme paljon tilaa aiheelle. Myös rakentava ja positiivinen lähestyminen aiheeseen vaikutti ryhmän psykologiseen turvallisuuteen ja rohkaisi osallistujia esittelemään tarkentavia kysymyksiä.

Toinen eettinen kysymys, joka kulki mukaan koko kehittämistyön prosessin aikana, liittyy perhepalvelujen omiin haasteisiin ja epäkohtiin. Esimerkiksi kuntaliiton lastensuojelukyselyyn (2018) osallistuneista lastensuojelun järjestäjäorganisaatioista kolmas osa on arvioinut, että lapsi usein sijoitetaan kodin ulkopuolelle siksi, että aikaisemmin sama lapsi eri syistä ei ole saanut mielenterveyspalveluita. Muut ongelmat ovat muun muassa ammattihenkilöstön suuri vaihtuvuus ja lastensuojelussa vakava tiedon vaje (Hämäläinen, 2019). Viime vuoden

aikana, kun kehittämistyömme oli käynnissä, olemme kuunnelleet entistä herkemmin tuttavien tai harjoittelupaikoillamme kohtaamien vanhempien kokemuksia pitkästä odotuksesta psykiatrian palveluiden piiriin, ruuhkautuneista terveydenhuollon ja neuvolan palveluista tai koulun opettajien perättömistä lastensuojeluilmoituksista ja koulun kuraattorien työkuormituksesta.

Pohdimme, miten voimme eettisesti ”mainostaa” perheille palveluita, joiden laatua emme voi taata. Yhteisten keskustelujemme kautta oivalsimme, että, vaikka monissa palveluissa on kehittämiskohteita, kuitenkin suomalaisen palvelujärjestelmän myötä tehdään joka päivä laadukasta ja tuloksellista työtä, kehitetään uusia menetelmiä ja työtapoja, koulutetaan ammattilaisia ja päivitetään osaamista. Päätimme, että esitämme palveluita ja samalla puhumme avoimesti mahdollisista epäkohdista ja ongelmista kuitenkin jatkuvan kehittämisen näkökulmasta. Lisäksi nostamme esille kohderyhmän ison roolin palvelujen kehittämisessä, kannustamme aktiiviseen yhteistyöhön ammattilaisten kanssa seuraavilla sanoillamme:

“Lastensuojelua ja perhepalveluita Suomessa voi ja pitää vielä kehittää ja parantaa. Perheiden rooli parantamisessa on suuri. Jos vanhemmat tuntevat palveluita ja aktiivisesti keskustelevat työntekijöiden kanssa (tuovat esille, mitä ei toimi tai toimii huonosti, kysyvät rohkeasti, mitä toimenpiteet ja prosessit tarkoittavat) he voivat vaikuttaa palvelujen laatuun. Suomessa uskotaan, että vanhemmat tuntevat oman lapsen paremmin kuin joku muu.”

Keräämämme, käsittelemämme ja jakamamme tiedon luotettavuus on ollut meille ensisijainen tehtävä. Olemme maininneet kaikki lähteet, joista löysimme tietoa palveluista manuaalitiedostoon, jotta dokumentin käyttäjä voi tarkastaa tietoa. Tekstin helppolukuisuuden vuoksi sijoitimme kaikki linkit tiedoston loppuun ja jäsensimme nämä aiheittain. Luotettavuuden toinen ulottuvuus on yhteiskehittämisen toteuttaminen. Hyvärin ja Vuokila-Oikkosen mukaan (2020) luotettavuuden kannalta tulee arvioida miten kehittämistyöhön osallistujat ovat olleet mukana tässä prosessissa. Kehittämämme infotilaisuus koostuu monista eri osioista ja menetelmistä, joista me tekijät olemme vastuussa, joten yhteiskehittäjien roolit kehittämisprosessissa saattoivat jäädä tiedostamattomiksi. Haasteena oli yhteiskehittämisen prosessin aikaetäisyys vaiheiden välissä. Toteutimme 7 haastattelua yhteiskehittäjien kanssa kesä-heinäkuussa 2022 ja kahdeksas yhteiskehittäjä

sekä yhteistyökumppanit oikolukivat ja arvioivat korttien sisällön vasta loka-kuussa 2022. Infomateriaalin yhteinen arviointi jaksoittain yhdistyksen työntekijöiden kanssa toteutui tiiviisti syksyllä 2022.

10 POHDINTA

Perheen saama ammatillinen tuki ongelman varhaisessa vaiheessa on merkittävä lapsen ja täten koko perheen hyvinvoinnin kannalta. Oikea-aikainen tuki voi myös säästää yhteiskunnan resursseja. Esimerkiksi tehostettu perhetyö tai perhekuntoutus on valtiolle pitkällä tähtäimellä taloudellisesti edullisempi vaihtoehto kuin vuosia kestävä sijaishuolto. Koska perheen oma rooli avun tarpeen tunnistamisessa ja avautumisessa on suuri, sitä kannattaa korostaa, ja erityisesti valitsemien kohderyhmämme keskiössä. Uskomme, että tiedottaminen lapsiperheiden palveluista ja lasten oikeuksista sekä perheissä tapahtuvien haasteiden ja kriisien normalisointi on yksi tärkeistä tehtävistä, jotka kolmannen sektorin toimijat pystyvät toteuttamaan matalammalla kynnyksellä kuin julkisten palvelujen tuottajat.

Omalla kehittämistyöllämme emme voi suojata monikulttuurisia perheitä kohtaamista haasteistaan tai muuttaa palvelujärjestelmää entistä toimivammaksi, mutta juuri heille räätälöidyn infotilaisuuden kautta voimme lisätä tietoisuutta tärkeästä aiheesta ja tämän kautta ymmärrystä ja luottamusta ja siten rohkaista heitä hakemaan tarvittaessa tukea. Toivomme, että omalla avoimella asenteella palveluita kohtaan, joka oli keskeinen infotilaisuudessa, voimme me ja muut materiaalia käyttävät ammattilaiset mallintaa vanhemmille avoimuutta, tietoisuutta ja aktiivista yhteistyötä työntekijöiden kanssa.

Oma roolimme koko kehittämistyössämme on tuntunut meistä luontevalta. Olemme sekä kohderyhmän edustajia että sosiaalialan ammattilaisia ja olemme pyrkinneet toimimaan siltana kahden puolten välissä. Infotilaisuuden tekemisen aikana olemme jatkuvasti havainnoineet omaa ammatillista kasvua eri alueilla:

tiedon prosessoinnissa, valintojen tekemisessä, ilmiöiden tutkimisessa monipuolisesti, suomen kielen haltuun ottamisessa, yhteistyökumppanien etsimisessä ja sopimusten tekemisessä sekä asiakaslähtöisessä kehittämisessä. Omat taustamme, jotka olivat toimineet kehittämistyömme lähtöpisteinä, jäivät taka-alalle ja antoivat tilaa ammatillisille periaatteille. Ammatillinen kasvu toteutuu, kun perehdytään aiheeseen ammattilaisen roolissa. Kehittämistyön myötä saimme uusia työkaluja asiakastyöhön. Emme enää pelkästään tuo kohderyhmän tarpeita esiin, vaan osaamme myös puuttua haasteisiin ja tarjota ammatillista tukea. Pakolaisia ja maahanmuuttajapalveluissa, jossa toinen meistä on työssä, opinnäytetyössä tarkastamamme aiheet tulevat esille päivittäin, kuten esimerkiksi vanhemman stressi hänen lapsestaan tehdystä lastensuojeluilmoituksesta tai epäily lapsen kutsumisesta asiakastapaamiseen.

Kehittämistyömme erikoisuus on se, että vanhempien ei tarvitse sitoutua toistuviin ryhmätapaamisiin saadakseen tietoa. Samalla infotilaisuus ei sulje mahdollisuutta tarvittaessa lähteä hakemaan lisää tietoa joko itsenäisesti lastensuojelu.info-nettisivulta ja muilta sivustoilta tai osallistua ryhmätoimintoihin, joissa kerrotaan vanhemmuudesta Suomessa. Vastaavasti se toimii kiinnostuksen herättäjänä ja kynnyksen madaltajana luottaa ammattilaisten tuottamaan tietoon. Jos monikulttuuristen järjestöjen ryhmien ohjaajat pitävät kehittämistyötämme toimivana työkaluna omassa työympäristössä ja toteuttavat infotilaisuuden, voi useampi maahanmuuttajavanhempi hyötyä siitä. Aiomme tarjota infotilaisuutta monikulttuurisen työn ensisijaisesti Helsingissä ja Espoossa toimiville järjestöille, jotka kohtaavat perheellisiä asiakkaita, ottamalla yhteyttä heihin sähköpostitse.

Molemmat ryhmänohjaukset osoittivat, että maahanmuuttajataustaiset vanhemmat, joilla saattaa olla pelkoa ja epäluottamusta esimerkiksi lastensuojelua kohtaan eivät kuitenkaan vetäydy vaikeisiin ajatuksiinsa, vaan he ovat uteliaita ja etsivät vastauksia heitä askarruttaviin kysymyksiinsä. Olemme sitä mieltä, että tietojen jakaminen sekä haastavan aiheen esiin nostaminen ja siitä avoimesti puhuminen ovat toimivia keinoja lisätä kohderyhmän tietoisuutta tärkeästä aiheesta. Hyvin toimivassa vuorovaikutuksessa vanhemmat keskustelivat vaikeistakin kokemuksista, vanhemmuuden haasteista sekä epäkohdista palveluissa avoimesti ja näyttivät aitoa kiinnostusta aiheesta. Ohjauksen kautta myös selvisi, kuinka

paljon kohderyhmä kaipaa tietoja lapsiperheiden palveluista ja miten tiedonsaanti voi auttaa muuttamaan vanhempien asennetta palveluihin entistä myönteisemmäksi. Meidän tehtävämme sosiaalialan ammattilaisina on reagoida maahanmuuttajataustaisten vanhempien tarpeisiin, kuunnella heidän ajatuksiansa ja ongelmia sekä kehittää jatkuvasti uusia menetelmiä ja työkaluja yhdessä kohderyhmän kanssa ja sen erityispiirteitä huomioon ottaen.

LÄHTEET

- Aho, J. (2016). *Voimauttavaa ryhmätoimintaa maahanmuuttajille — ryhmäprosessi ja digitaalinen ”Kirja itsestäni”*. [Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu].
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/121559/oppari_jaanika_aho.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Alatalo, M., Miettunen, N., Liukko, E., Kettunen, N., & Normia-Ahlsten, L. (2019). *Porrasteisuus lapsiperheiden palveluissa. Näkökulmia sosiaalihuoltolain toimeenpanoon ja palveluiden järjestämiseen*. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139080/URN_ISBN_978-952-302-797-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Anis, M. (2008). *Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat*. Väestöliitto.
https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/12/8ee717a1-sosiaalityo-ja-maahanmuuttajat_anis_2008.pdf
- Anis, M. (2013). Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Teoksessa A. Alitolppa-Niitamo, S. Fågel & M. Säävälä (toim.), *Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*. (s.147–161). Väestöliitto.
- Castaneda, A., Mäki-Opas, J., Jokela, S., Kivi, N., Lähteenmäki, M., Miettinen, T., Nieminen, S., Santalahti, P. ja Paloma-asiantuntijaryhmä. (2018). *Pakolaisten mielenterveyden tukeminen Suomessa. Paloma-käsikirja*. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136193/7.8.PA-LOMA_KA%CC%88SIKIRJA_WEB.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Cole, N.L. (08.11. 2019). *Understanding Acculturation and Why It Happens*. ThoughtCo. Saatavilla 29.1.2023 <https://www.thoughtco.com/about-us-4779650>
- Creativecommons.org (i.a.). *CC0 1.0 Yleismaailmallinen (CC0 1.0) Public Domain –lausuma*. Saatavilla 4.2.2023
<https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/deed.fi>

- Ekholm, E. & Katisko, M. (2012). *Yhteiselo metropolissa - kokemuksia sovittelusta ja näkökulmia lastensuojeluun*. Diakonia ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/142224/B_52_ISBN_9789524931649.pdf?sequence=4
- Espoo (i.a.). *Moniku*. Saatavilla 1.1.2023 <https://www.espoo.fi/fi/terveys/neurolat/moniku>
- Espoon monikulttuuriset lapset ja nuoret ry. (i.a.). Saatavilla 1.1.2023 <https://www.espoonmokat.fi/>
- Gothóni, R. (2018). Innovaatiot, yhteisöllisyys ja uusi ammatillisuus. Teoksessa M. Valtonen (toim.), *Yhteisöpajat osallisuuden, oppimisen ja muutoksen mahdollistajina*. (s. 17–29). (Diak Työelämä 15). Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla 4.2.2023 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/152244/Diak_Tyoelama_15_verkko.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Heino, E. (2015). Venäläistaustaisten perheiden peruspalvelukokemukset institutionaalisen luottamuksen näkökulmasta. *Janus*, 23(4), 351–368. <https://journal.fi/janus/article/view/53490/16654>
- Hus.fi (i.a.). *Lapsen kaltoinkohtelu*. Saatavilla 1.1.2023 <https://www.hus.fi/potilaalle/hoidot-ja-tutkimukset/lapset-ja-nuoret/lapsen-kaltoinkohtelu#fyysinen-v%C3%A4kivalta>
- Hyväri, S., & Vuokila-Oikkonen, P. (2020). Tutkimus- ja kehittämistyön luotettavuus. Libguides. Diak. <https://libguides.diak.fi/c.php?g=670543&p=4760642>
- Hämäläinen, T. (2019). Juurisyyanalyysi: Nuoren elämänhallinta ja mielenterveys. Sitra. <https://www.sitra.fi/julkaisut/juurisyyanalyysi-nuorten-elamanhallinta-ja-mielenterveys/#7-elamankokemus>
- Kalland, M., & Salo, S. (24.04.2020). Vanhemmuuden tukeminen vauva- ja lapsiperheissä. *Duodecim* 136(8). <https://www.duodecimlehti.fi/duo15527>
- Kotoutuminen.fi. (i.a.). *Selkokieli*. Saatavilla 1.1.2023 <https://kotoutuminen.fi/selkokieli>
- Kuntaliitto.fi (1.2.2018). *Kuntaliiton lastensuojelukysely: Lastensuojelun tilanne on vaikeuttunut*. Saatavilla 1.1.2023

- <https://www.kuntaliitto.fi/tiedotteet/2018/kuntaliiton-lastensuojelukysely-lastensuojelun-tilanne-vaikeutunut>
- L 417/2007. Lastensuojelulaki 13.4.2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sosiaalihuoltolaki#L3P11>
- Laine, A. (5.5.2022). Kuritusväkivalta on kielletty jo vuodesta 1984. Lastensuojelun keskusliitto.
<https://www.lskl.fi/artikkelit/kuritusvakivalta-kielletty-jo-vuodesta-1984/>
- Laitinen, T. & Pöntinen, S. (2006). *Luova ryhmätoiminta maahanmuuttajanaisten kotoutumisen tukena*. [Oppinäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu].
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/17919/TMP.objres.357.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Liukkonen, T., Seppänen, H., & Simola, T. (2019). *Lapsen ja perheen tukena*. Sanoma Pro Oy.
- Lupton, D. (19.07.2016). The use and value of digital media for information about pregnancy and early motherhood: a focus group study. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 16(171), 1-10. <https://bmcpregnancychildbirth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12884-016-0971-3#article-info>
- Maiter, S., Stalker, C. A., & Alaggia, R. (2009). The Experiences of Minority Immigrant Families Receiving Child Welfare Services: Seeking to Understand How to Reduce Risk and Increase Protective Factors. *Families in Society*, 90(1), 28-36. <https://journals-sagepub-com.anna.diak.fi/doi/pdf/10.1606/1044-3894.3842>
- Matinheikki-Kokko, K. (2011). Kulttuuriin kätkeyty toimijuus. Teoksessa P., Kaljonen & K., Matinheikki-Kokko (toim.), *Osallistava monikulttuurinen sosiaaliohjaus* (s. 20–35). Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisusarja
https://www.metropolia.fi/sites/default/files/publication/2019-11/2011_Kaljonen_Matinheikki_kokko_Osallistava_monikulttuurinen_sosiaaliohjaus_TAITO2.pdf

- Mäkinen, H. (2016). *Tukea perheiden arkeen, Opas lapsiperheiden palveluista Järvi-Pohjanmaan yhteistoiminta-alueella*. [Oppinäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu].
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/115792/Makinen_Hilla.pdf?sequence=1
- Nationales Zentrum Frühe Hilfen. (i.a.). *Migration ja fruehe Hilfen*.
<https://www.fruehehilfen.de/grundlagen-und-fachthemen/fachthemen/migration-und-fruehe-hilfen/>
- Notko, M. & Sevón, E. (2018). Konfliktit lasten perhesuhteissa. Teoksessa Pirskanen, H., & Eerola, P. (toim.). *Perhe ja tunteet.*, s. 67–85, Gaudeamus.
- O'Higgins, A., Murphy, OC., Egan, A., Mullaney, L., Sheehan, S. & Turner, MJ. (2016). The Use of Digital Media by Women Using the Maternity Services in a Developed. *The Irish medical journal*, 109(1).
<https://archive.imj.ie/ViewArticleDetails.aspx?ArticleID=13524>
- Oksi-Walter, P. (2009). Syleilen ulkomaalaista. Teoksessa Oksi-Walter, P., Roos, J., Viertola-Cavallari, R. *Monikulttuurinen perhe*. S. 67–127. Kustannus Oy Arkki.
- Peltola, M. (2014). *Kunnollisia perheitä. Maahanmuutto, sukupolvet ja yhteiskunnallinen asema*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 147, Tiede
- Peltola, M. (2018). Tunteet rodullistettujen vähemmistöjen sukupolvisuhteissa. Teoksessa Pirskanen, H., & Eerola, P. (toim.). *Perhe ja tunteet*, s. 111–130, Gaudeamus.
- Pinskupakki. (i.a.). *Osallistavat menetelmät*. Saatavilla 28.9.2022
<https://pinskupakki.fi/vuorovaikutus/ohjaamisen-menetelmat/osallistavat-menetelmat>
- Rautaparta-Pennanen, K., Kekkonen, M., Böök, M. L., Collin, K., & Rönkä, A. (2022). Vanhemmuuden ja selviytymiskykyisyyden tukeminen ohjatussa äiti-lapsi-vertaisryhmässä. *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja*, 23(1). 13–40. <https://journal.fi/sosiaalipedagogiikka/article/view/107618/72182>
- Saavutettavuusvaatimukset. (26.2.2020). *Selkokieli auttaa maahanmuuttajaa integroitumisessa*. Saatavilla 1.1.2023

<https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/selkokieli-auttaa-maahan-muuttajaa-integroimisessa/>

Schoenebeck, SY. (2013). The secret life of online moms: anonymity and disinhibition on YouBeMom.com. Paper presented at the Seventh International AAAI Conference on Weblogs and Social Media. Boston; 2013 https://yardi.people.si.umich.edu/pubs/Schoenebeck_YouBeMom13.pdf

Selkokeskus. (28.7.2021). *Ymmärrysvaikeudet*. Saatavilla 1.1.2023 <https://selkokeskus.fi/selkokieli/nain-puhut-selkokielta/ymmarrysvaikeudet/>

Sosiaali- ja terveysministeriö. (i.a.-a). *Lapset, nuoret ja perheet*. Saatavilla 1.1.2023 <https://stm.fi/lapset-nuoret-perheet>

Sosiaali- ja terveysministeriö. (i.a.-b). *Neuvolat*. Saatavilla 1.1.2023 <https://stm.fi/neuvolat>

Sosiaali- ja terveysministeriö. (i.a.-c). *Kasvatus- ja perheneuvonta, perheasioiden sovittelu*. Saatavilla 1.1.2023 <https://stm.fi/kasvatus-perheneuvonta>

Säävälä, M. (2011). *Perheet muuttoliikkeessä: Perustietoa maahan muuttaneiden kohtaamiseen*. Väestöliitto

Säävälä, M. (2013). Maahanmuuttajakoti ja koulu yhteistyössä. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S., Säävälä, M. (toim.). *Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*. s.117–133. Väestöliitto.

Tembo, M. J. (2020). Navigating emotions in child welfare: Immigrant parents' experiences and perceptions of involvement with child welfare services in Norway. *International Social Work*, 17.02.2020, 254–267. <https://journals-sagepub-com.anna.diak.fi/doi/pdf/10.1177/0020872819897770>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (13.7.2020). *Ryhmätoiminta ja toiminnalliset menetelmät*. Saatavilla 28.9.2022 <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas/palvelun-sisallot/ryhmatoiminta-ja-toiminnalliset-menetelmat>

- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (7.6.2021). *Lapset, nuoret ja perheet*. Saatavilla 1.1.2023 <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaali-palvelut/tuen-tarpeet-ja-tukimuodot>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.). *Lastensuojelun käsikirja*. Saatavilla 1.1.2023 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyopro- sessi/mita-on-lastensuojelu#Lastensuoje- lun%20teht%C3%A4v%C3%A4t>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (24.10.2022). *Perhetyö*. Saatavilla 1.1.2023 <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipal- velut/perhetyo>
- Turtiainen, K., & Hiitola, J. (2015). *Varhaisen tuen palvelut maahanmuuttaja- taustaisille perheille, Ammattilaisten ja perheiden kokemuksia*. TEM. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/han- dle/10024/74942/TEMjul_68_2015_web_17112015.pdf?se- quence=1&isAllowed=y
- Vesterinen, O., & Alavaikko, M. (2020). Työelämälähtöisen opinnäytetyön malli ja osaamisen kehittyminen. Teoksessa J. Helminen (toim.), *Näkökulmia osallistavaan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan*. (s. 166–176). (Diak Työelämä 18). (Diakonia- ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan vuosikirja 5). Diakonia- ammattikorkeakoulu. Saatavilla 4.2.2023 https://www.theseus.fi/bitstream/han- dle/10024/333626/DIAK_Ty%C3%B6el%C3%A4m%C3%A4_18_w eb.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Yliruka, L., Vartio, R., Pasanen, K., & Petrelius, P. (2018). *Monimutkaiset ja eri- tyistä osaamista edellyttävät asiakastilanteet sosiaalityössä*. Ter- veyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/han- dle/10024/136378/URN_ISBN_978-952-343-117-1.pdf?se- quence=1&isAllowed=y

LIITE 1. TIETOVISA

Vuosi 1929. Neuvolat alkoivat toimia kaupungeilla. Jos äiti synnytti **maaseudulla**, terveydenhoitaja kävi perheen kotona katsomassa äitiä ja vauvaa. Miten hän pääsi perheelle?

- a) porolla ja hevosella
- b) polkupyörällä, suksilla ja veneellä
- c) kaikki keinot käyvät

Väinö Hämäläinen.
Karjalasta, 1908.

Oikea vastaus c

Maantien aeraus talvella, eli lumen poisto tieltä alkoi Suomessa vasta 1930-luvulla. Jos perheen talo oli kaukana tietä ja lunta oli mahdotonta poistaa, neuvolan terveyssisaren piti keksiä tapa päästä synnyttäneelle äidille. Vuodenajasta riippuen hän **hiihti**, **pyöräili**, soutu **veneellä**, ratsasti **hevosella** tai kulki **porolla**.

Albert Edelfelt. Taitelijan poika Erik lastenvaunuissa, 1889.

1956. Lastenhoito-oppaassa lukee: "erittäin sopiva **raakaravinto** 3:kk ikäiselle vauvalle on..."

- a) vuohen maito
- b) hunaja
- c) lakka

Oikea vastaus b

Mutta nykyisin hunajaa **ei suositella** alle 1-v lapsille. Hunajassa saattaa olla *Clostridium botulinum* –bakteerin itiöitä. Vauvan suolisto ei ole vielä kehittynyt ja nämä bakteerit voivat aiheuttaa botulismia. Botulismi on tosi vaarallinen tauti vauvalle.

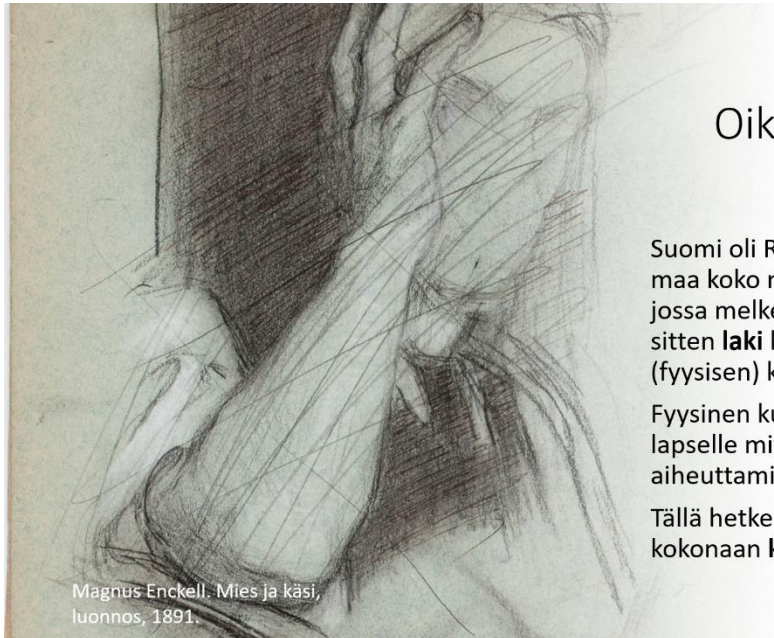

Magnus Enckell. Lempi
(Kuorsalosta), 1914.

1984. Suomi oli Ruotsin jälkeen toinen maa maailmassa, joka **kielsi**:

- a) alkoholin myynnin alle 18-vuotiaille
- b) lapsen fyysisen kurittamisen
- c) lapsen kuljettamisen autossa ilman turvaistuinta

Magnus Enckell. Mies ja käsi,
luonnos, 1891.

Oikea vastaus b

Suomi oli Ruotsin jälkeen toinen maa koko maailmassa, jossa melkein 40 vuotta sitten **laki** kielsi ruumiillisen (fyysisen) kurittamisen.

Fyysinen kurittaminen tarkoittaa lapselle mitä tahansa kivun aiheuttamista kasvatukseen.

Tällä hetkellä kuritusväkivalta on kokonaan **kielletty** 63 valtiossa.

LIITE 2. INFOMATERIAALI

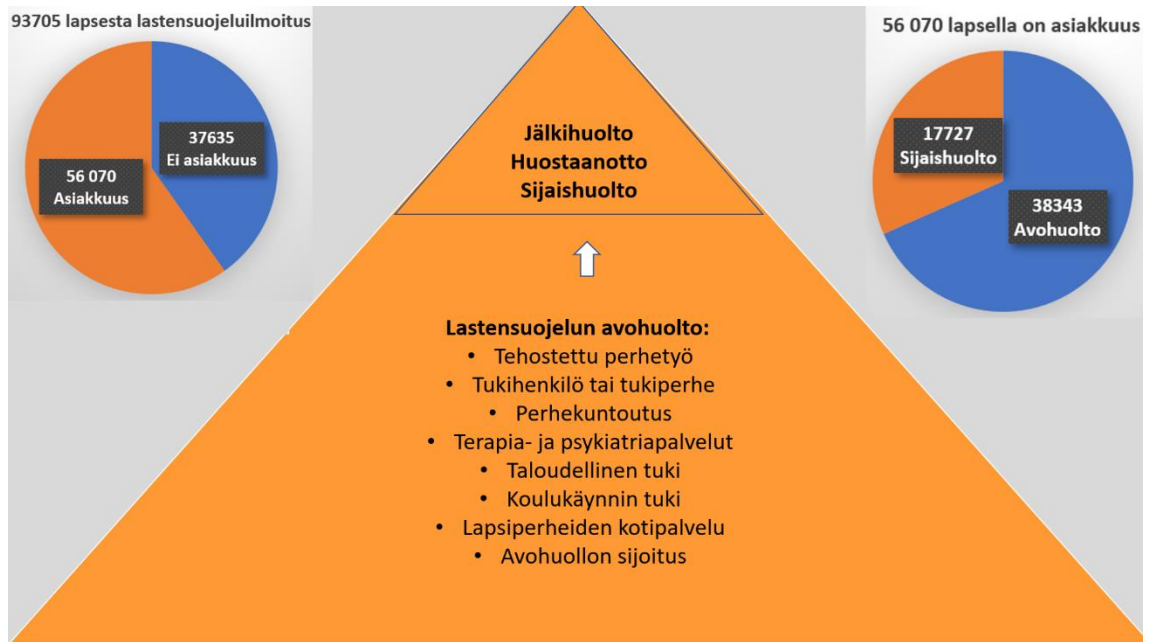

Lastensuojelu

Perheneuvola, perheasioiden sovittelu, vauvaperhetyö, lasten psykologi, lasten puheterapia, opiskeluhoito

Lapsiperheiden kotipalvelu, lasten- ja äitiysneuvola, lastenvalvojat, Pyydä apua/tarvitsen apua-lomake, opiskeluhoito

LIITE 3. KAHDEN KULTTUURIN VANHEMPIEN TOIVO- JA HUOLIKORTIT

Toivokortit:

1. Suomessa saamme vanhempina kasvattaa lapsemme ilman, että sukulaiset puuttuvat tapoihimme kasvattaa
2. Toivon, että lapsestani tulee hyvä ja onnellinen aikuinen, joka tuntee kotikulttuurinsa
3. Vanhempina valitsemme parhaat puolet molemmista kulttuureista
4. Perheemme on vahva, kun toimimme yhdessä
5. Vietämme aikaa lapsemme kanssa, kuuntelemme, keskustelemme ja olemme kiinnostuneita hänen elämästään
6. Osaamme nähdä lapsemme vahvuudet ja onnistumiset
7. Perheemme on ainutlaatuinen
8. Haluan opettaa lapselleni tärkeitä asioita kulttuuristani, kuten äidinkieltä ja uskontoa
9. Olen avoin uutta kulttuuria kohtaan
10. Luotan perhepalveluihin
11. Kun saan uusia ystäviä Suomesta, en ole enää yksin
12. Lapsi saa olla sellainen kuin hän on
13. Harrastukset tukevat lapsen hyvinvointia
14. Haluan olla läheinen lapselleni myös, kun hän on teini-ikäinen

15. Toivon, että lapseni saa hyviä kavereita ja onnistuu koulussa
16. Haluan tietää enemmän suomalaisesta perhe-elämästä
17. Jos äiti huolehtii itsestään, hän voi paremmin tukea lasta
18. Toivon, että voin toimia hyvänä esimerkkinä lapselleni
19. Voin oppia paljon asioita omalta lapseltani
20. Parasta, mitä voin antaa lapselleni ovat aika, turva, hellyys ja tilaa olla oma itsensä

Huolikortit:

1. On joskus vaikeaa selittää lapselle, miksi kulttuurimme perinteet ovat tärkeitä
2. Lapseni ei ole ylpeä kotikulttuuristamme
3. Perheessä lasten kasvattaminen ja kotityöt ovat suurin työ. Äidin on vaikeaa hoitaa nämä yksin.
4. Suomessa elämä on kiireistä.
5. Jos isä ja äiti ovat eri mieltä lasten kasvatuksesta, kotona syntyy riitoja
6. Kahden kulttuurin lapselle on vaikeaa ymmärtää, kuka hän on
7. Kun lapseni perustaa oman perheen, kannan huolta siitä, opettaako hän omaa kotikulttuuriaan hänen omille lapsilleen
8. Pelkään, että ihmiset näkevät lapseni vain ulkomaalaisena nimen tai äidinkielen takia
9. Kaipaen sukulaisten tukea lasten hoidossa ja kasvatuksessa
10. En tiedä, miten voisin selittää lapselleni, että pitää kunnioittaa vanhempia ihmisiä
11. Jos perheessä on ongelma, on vaikeaa hakea apua perhepalveluista
12. Minulla ei ole suomalaisia ystäviä. En tiedä, miten löydän heitä.
13. Pelkään, että en osaa tukea lastani riittävästi (esimerkiksi koulussa)
14. En tiedä millainen lapseni on kodin ulkopuolella
15. En tiedä, miten voin keskustella lapseni kanssa vaikeista asioista
16. On ikävää, että lastani hävettää meidän kulttuuriaustamme
17. Miten lapsi luo suhteen sukulaisiin, jotka asuvat kaukana?
18. Lapseni kokee, että hän on erilainen kuin muut lapset
19. On vaikea muuttaa kasvatustyyliään Suomessa
20. En hyväksy joitakin lapseni ajatuksia ja tekoja

LIITE 4. "PERHEEMME SUOMESSA" -infotilaisuuden malli monikulttuuristen perheiden parissa työskenteleville ammattilaisille- Manuaali infotilaisuuden etenemiseen

”PERHEEMME SUOMESSA”

Infotilaisuuden malli monikulttuuristen perheiden
parissa työskenteleville ammattilaisille

Manuaali infotilaisuuden etenemiseen

SISÄLLYS

Ammattilaiselle:	66
Miten asiakkaasi hyötyvät infotilaisuudesta?	66
Infotilaisuuden anti asiakkaillesi	67
Infotilaisuus tiivistetysti	67
Infotilaisuuden etenemisen vaiheet	67
Tietovisa	68
Infomateriaali (A ja B):	72
A. Mikä on hyvää lapsille Suomessa:	72
B. Palvelut lapsiperheiden tueksi	73
Kahden kulttuurin vanhempien toivo- ja huolikortit	84
LISÄTIETOA OHJAAJALLE.....	88

Ammattilaiselle:

Hei, monikulttuurista työtä tekevä toimija!

Ohjaatko työssäsi maahanmuuttajataustaisia perheitä? Jos vastaat kyllä, ”Perheemme Suomessa” -infotilaisuuden malli monikulttuuristen perheiden parissa työskenteleville ammattilaisille on sinua varten. Tästä dokumentista löydät kaiken tarvitsemasi kertaluonteisen infotilaisuuden järjestämiseksi. Ryhmätapaamisen rakenne, kulku, käytettävät menetelmät ja tiedon lähteet ovat koottu tähän manuaaliin. Sen lisäksi saat Powerpoint-diat ja tulostettavat Kahden kulttuurin vanhempien toivo- ja huolikortit. Infotilaisuus edellyttää projektorin käyttöä ryhmätilassa.

Infotilaisuuden keskeiset teemat: lastensuojelu, lapsiperheiden palvelut, vanhemmuuden tukeminen, lasten kasvattaminen kahdessa kulttuurissa sekä lasten oikeudet.

Miten asiakkaasi hyötyvät infotilaisuudesta?

- Muualta Suomeen muuttaneet vanhemmat eivät välttämättä tiedä sitä, mihin tilanteisiin perheille tarjotaan vanhemmuuden tukea.
- Maahanmuuttajataustaisten vanhempien on vaikea hahmottaa suomalaista palvelujärjestelmää sekä palveluiden moninaisuutta ja tarkoitusta.
- Ymmärrys lastensuojelupalvelujen tarkoituksesta voi olla puutteellinen, mikä nostaa vanhempien kynnystä ottaa lapsen tai perheen haasteita puheeksi varhaisessa vaiheessa.
- Tiedon saannissa lapsiperheiden palveluista on kehittämistarpeita. Sekä palvelujen käyttäjät, että heitä niihin ohjaavat kolmannen sektorin työntekijät tarvitsevat ajankohtaista, konkreettista ja jäsennettyä tietoa palveluista, joiden kautta tuetaan perheen ja lasten hyvinvointia.
- Infotilaisuudessa käytettävillä menetelmillä on mahdollista perehdyttää maahanmuuttajataustaisia perheitä erilaisiin lapsiperheille tarkoitettuihin palveluihin, jotta perhe saa tarvitsemaansa tukea hyvin ajoissa.

Infotilaisuuden anti asiakkaillesi

Infotilaisuus koostuu osallistavista, mielekkäistä ja vertaisuutta edistävästä menettelmästä. Tarkoituksena ei ole, että osallistujien vanhemmuustaidot joutuvat epäluulojen kohteeksi kulttuuritaustan takia, vaan tapaamisessa siirretään mahdollista “puutteellista vanhemmuutta” sivuun ja nostetaan esille lapsiperheiden palveluiden tärkeää tehtävää. Palveluilla siis pyritään vastaamaan perheiden erilaisiin tarpeisiin. Mahdollisuus jakaa kokemuksia ja epäilyjä voi antaa vanhemmille oivalluksen tulla palvelun tietoiseksi käyttäjäksi eikä jäädä autettavan rooliin. Palveluiden ja perheen tarpeiden esimerkit ovat koottuja selkokielellä.

Ohjaajan/ohjaajien toimintaperiaatteet ovat luottamuksellisuus, avoimuus, vertaisuuden ja osallisuuden edistäminen, erilaisuuden arvostaminen ja kulttuurisensitiivisyys. Kun lähestytään kiistanalaisiin aiheisiin asiakkaille turvallisessa ympäristössä, kuten esimerkiksi järjestön ryhmätoiminta, tiedon vastaanottaminen perustuu helpommin luottamussuhteeseen. Lisäksi selko- ja elekielen käyttö ovat ohjauksen keskeinen lähestymistapa kohderyhmän kannalta.

Infotilaisuus tiivistetysti

Tapaamisen kesto on 1,5–2 tuntia ryhmän koosta ja osallistujien kielitaidosta riippuen.

Infotilaisuuteen kuuluu:

- Tietovisa (Powerpoint liitteenä)
- Infomateriaali palveluista sekä lasten oikeuksista (sama Powerpoint liitteenä)
- Kahden kulttuurin vanhempien kortit-menetelmä (Word-tiedosto liitteenä).

Infotilaisuuden etenemisen vaiheet

Infotilaisuuden vaiheet ovat:

- 1. Tietovisa**
- 2. Infomateriaali**
- 3. Toivo- ja huolikortit**

TIETOVISA koskee neuvolan historiaa, vauvan terveyteen liittyviä suostumuksia sekä valtion roolia lapsen suojelussa.

INFOMATERIAALI muodostuu ”Mikä on hyvää lapsille Suomessa” -luettelosta sekä koosteesta **lapsiperheille tarkoitetuista palveluista**. Tässä osassa tuodaan lastenoikeuksia näkyviksi sekä opastetaan osallistujia palvelujärjestelmän rakenteeseen, palveluiden tarkoituksiin ja annetaan konkreettisia esimerkkejä lapsiperheiden palveluista perhepalveluiden porrasteisuuden mallia hyödyntäen.

KAHDEN KULTTUURIN VANHEMPIEN TOIVO- JA HUOLIKORTTIEN sisältö liittyy sekä huoliin ja haasteisiin että neuvoihin, voimavaroihin ja tulevaisuudenuskoon. Korttien avulla tuodaan esille, että vanhemmuuteen kuuluvat sekä myönteiset tunteet ja ajatukset että myös vaikeat asiat, mutta kaikki tunteet ovat sallittuja. Tavoitteena on tarjota vanhemmille ”eväitä” pohdintaan infotilaisuudesta lähtiessä.

Tietovisa

Materiaalin kesto: 5–10 minuuttia riippuen ryhmän koosta ja osallistujien suomen kielen taidosta.

Tietovisa infotilaisuuden starttina: Tilaisuuden keskiössä on infomateriaali perheiden palveluista, mutta ohjaus on hyvä aloittaa kevyemmällä tiedonannolla. Tietovisa toimii introna ajankohtaiseen tietoon. Kolme kysymystä ja vastausta herättävät kiinnostusta aiheeseen ja kuvaavat osittain perheiden palveluiden kehitystä. Tämä mahdollistaa myös sen, että hieman myöhässä toimintaan saapuvat osallistujat ehtivät kuulla palveluiden esittelyosuuden.

Tietovisan tavoitteet:

1. Toiminnallinen menetelmä aktivoi osallistujia jo tapaamisen alkuvaiheessa, kun heidän pitää arvata oikeat vastaukset, ja sanoa nämä ääneen.
2. Ohjaaja pystyy jo ohjauksen alussa arvioimaan ryhmäläisten kielitasoa ja viestintätapaa ja ottamaan kohderyhmän kielitarpeet huomioon infomateriaaliin siirryttäessä.

Tietovisa-materiaalin käyttö:

Ohjaaja avaa diakuvan, lukee kysymyksen ja vastausten ehdotuksia ääneen ja poimii jokaiselta osallistujalta ääneen sanottuja vastauksia a, b tai c tai pyytää äänestämään todennäköisintä vastausta. Kun kaikki halukkaat ovat vastanneet, ohjaaja avaa seuraavan diakuvan ja lukee oikean vastauksen ja tarkennuksen.

Vuosi 1929. Neuvolat alkoivat toimia kaupungeilla. Jos äiti synnytti **maaseudulla**, terveydenhoitaja kävi perheen kotona katsomassa äitiä ja vauvaa. Miten hän pääsi perheelle?

- a) porolla ja hevosella
- b) polkupyörällä, suksilla ja veneellä
- c) kaikki keinot käyvät

Väinö Hämäläinen.
Karjalasta, 1908.

Oikea vastaus c

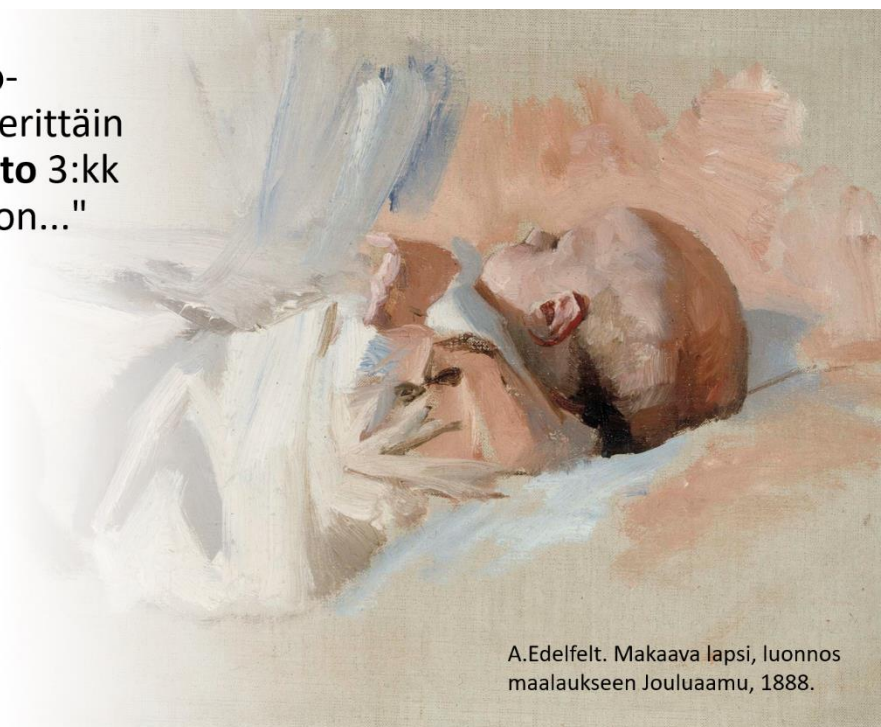
Maantien auraus talvella, eli lumen poisto tieltä alkoi Suomessa vasta 1930-luvulla. Jos perheen talo oli kaukana tietä ja lunta oli mahdotonta poistaa, neuvolan terveyssisaren piti keksiä tapa päästä synnyttäneelle äidille. Vuodenajasta riippuen hän **hiihti**, **pyöräili**, soutu **veneellä**, ratsasti **hevosella** tai kulki **porolla**.

Albert Edelfelt. Taitelijan poika Erik lastenvaunuissa, 1889.

1956. Lastenhoito-oppaassa lukee: "erittäin sopiva **raakaravinto** 3:kk ikäiselle vauvalle on..."

- a) vuohen maito
- b) hunaja
- c) lakka

A.Edelfelt. Makaava lapsi, luonnos maalaukseen Jouluaamu, 1888.

Oikea vastaus b

Mutta nykyisin hunajaa **ei suositella** alle 1-v lapsille. Hunajassa saattaa olla *Clostridium botulinum* – bakteerin itiöitä. Vauvan suolisto ei ole vielä kehittynyt ja nämä bakteerit voivat aiheuttaa botulismia. Botulismi on tosi vaarallinen tauti vauvalle.

Eero Järnefelt. Syreenipensas, 1880–1937.

Magnus Enckell. Lempi
(Kuorsalosta), 1914.

1984. Suomi oli Ruotsin jälkeen toinen maa maailmassa, joka **kielsi**:

- a) alkoholin myynnin alle 18-vuotiaille
- b) lapsen fyysisen kurittamisen
- c) lapsen kuljettamisen autossa ilman turvaistuinta

Magnus Enckell. Mies ja käsi,
luonnos, 1891.

Oikea vastaus b

Suomi oli Ruotsin jälkeen toinen maa koko maailmassa, jossa melkein 40 vuotta sitten **laki** kielsi ruumiillisen (fyysisen) kurittamisen.

Fyysinen kurittaminen tarkoittaa lapselle mitä tahansa kivun aiheuttamista kasvatuskeinona.

Tällä hetkellä kuritusväkivalta on kokonaan **kielletty** 63 valtiossa.

Infomateriaali (A ja B):

A. Mikä on hyvää lapsille Suomessa:

”Mikä on hyvää lapsille Suomessa” on luettelo, joka koostuu esimerkeistä hyvistä asioista, mahdollisuuksista, lasten oikeuksista sekä palveluista, joiden tarkoitus on suojella lapsia ja edistää heidän kehitystään ja vanhempien kannustusta myönteiseen kasvatukseen. Kotoutumisen alkuvaiheessa maahanmuuttajat eivät ole yleensä tietoisia oikeuksista ja palveluista Suomessa.

Materiaalin tavoitteet:

- herättää keskustelua lasten oikeuksista sekä hyvää lapsuutta ja monipuolista kehitystä tukevista asioista
- tuoda niitä näkyviksi
- mainita maksuttomia palveluita, jotka lapsiperheet voivat käyttää
- tuoda esille, että suomalainen yhteiskunta tukee lapsiperheitä ja edistää lasten terveyttä, osallisuutta ja hyvinvointia tarjoamalla eri palveluita ja toimintoja kuten ilmaista kouluruokaa

Materiaalin käyttö:

Ryhmänohjaaja näyttää luettelon ja tarkentaa haluamalla tavallaan asioita, jotka voivat olla osallistujille epäselviä (esimerkiksi miksi oppivelvollisuus on hyvä asia). Ohjaajan ei tarvitse lukea koko luetteloa, vaan käynnistää aktiivista keskustelua mainitsemalla muutamia esimerkkejä, joita hän itse pitää tärkeinä, ja kysymällä osallistujilta heidän mielipidettään ja kokemuksiaan niistä. Ryhmänohjaaja voi myös pyytää vanhempia lisäämään muita hyviä asioita lapsille Suomessa.

B. Palvelut lapsiperheiden tueksi

Materiaalin tavoitteet:

1. Vähentää pelkoa lastensuojelua kohtaan antamalla tietoa palvelun tarkoituksesta sekä palvelujärjestelmän moninaisuudesta tuen tarpeen eri tasoilla.
2. Nostaa esille vanhempien aktiivisen roolin palveluiden hakemisessa, käyttämisessä ja yhteiskehittämisessä.
3. Korostaa lapsen- ja perheen hyvinvoinnin merkitystä palvelujärjestelmän tarkoituksena.

Materiaalin käyttö:

Ryhmänohjaaja näyttää kuvan, jossa julkiset palvelut lapsiperheiden tueksi ovat koottuja ja jäsennettyjä kolmion muotoon. Muodon vaalein pohja kuvaa palveluita, joista perhe voi hyötyä tuen tarpeensa varhaisessa vaiheessa. Tätä ylempanä on kuvattu erityisen tuen palvelut. Kolmion huipulla on kaikista tummin osa – lastensuojelu. Lastensuojelun sijainti ja koko kolmiossa auttaa ryhmäläisiä hahmottamaan, että sitä edeltävät monet palvelut, jotka perhe voi yleensä hyödyntää ennen kuin tilanne on vaikeutunut, ja osan väri symboloi työn intensiivisyyttä. Kun kerrotaan eri tasojen palveluista, kolmion diakuva näkyy ryhmäläisille ja ohjaaja samalla lukee palveluiden kuvausta ja tilanteiden esimerkkejä. Joitakin palveluita tarjotaan tuen tarpeen eri tasoilla (esimerkiksi lapsiperheiden palvelut), ja nämä toistuvat myös kolmiossa. Tieto on kerätty yleisistä palveluista, mutta eri paikoilla voi olla omat palvelut, (esimerkiksi yhteistyö kolmannen sektorin toimijan kanssa tai käynnissä oleva hanke) sekä palveluiden nimet voivat vaihdella. Ohjaaja voi halutessaan täydentää kertomuksen oman paikkakunnan ajankohtaisilla palveluilla, jotka hän pitää hyödyllisinä lapsiperheille.

Kertominen asiakkaille lastensuojelusta ja tämän tarkoituksesta on olennainen osa tätä ryhmänohjausta, siksi seuraavassa diassa näkyy erikseen kolmion "huippuosa". Tämän lisäksi samassa diassa on kuvio lastensuojelun sijaishuollon ja avohuollon suhteesta sekä lastensuojeluilmoitusten ja lastensuojeluasiakkaiden suhteesta. Ohjaaja voi myös kannustaa vanhempia tutustumaan itsenäisesti lastensuojelu.info- sivustoon, jossa on kerätty tietoa lastensuojelusta Suomessa useilla kielillä.

Seuraavaksi on lueteltu palveluiden esimerkit, jotka toimivat ohjaajalle runkona. Ohjaaja itse päättää, kuinka kattavasti hän kertoo tuen tarpeen esimerkeistä ja mitä palveluita ovat kyseiselle ryhmälle ajankohtaisimpia ja osuvimpia.

1. *Palvelut varhaisen tuen tarpeeseen*

- **Lastenneuvola**

Kenelle? Kaikille alle kouluikäisille 0–7-vuotiaille lapsille. Neuvola ei ole terveysasema, eikä lastensairaala. Sinne ei saa mennä, jos lapsi on sairas. **Mitä neuvolassa tehdään?** Neuvolassa tehdään alle kouluikäisille lapsille vähintään 15 säännöllistä terveystarkastusta ja annetaan lapsille rokotteet. Terveystarkastuksissa terveydenhoitaja ja lapsen tietyssä iässä lääkäri seuraavat lapsen kasvua ja kehitystä. Neuvolan työntekijät myös keskustelevat vanhempien kanssa lapsen kasvatuksesta, syömisestä, liikunnasta, päivärytmistä, mielialasta ja myös muista asioista kuten perheväkivalta ja vanhempien päihteiden käyttö (esimerkiksi alkoholi ja huumeita).

- **Äitiysneuvola**

Kenelle? Raskaana oleville naisille. **Mitä terveydenhoitaja tekee?** Neuvoa, ohjaa, keskustelee tulevien vanhempien kanssa raskaudesta, tulevasta synnytyksestä ja vanhemmuudesta, seuraa sikiön kehitystä, äidin fyysistä ja psyykkistä vointia ja kertoo terveellisistä elämäntavoista vauvaperheessä.

- **Opiskeluhoolto**

Kenelle? Kouluikäisille lapsille ja nuorille. Opiskeluhoolto tukee oppilaan ja opiskelijan oppimista, terveyttä ja hyvinvointia. **Opiskeluhoollon palvelut ovat esimerkiksi:** kouluterveydenhuolto eli vuosittaiset terveystarkastukset, koulupsykologi, kouluterapeutit, koulukuraattori. Lapsi voi puhua koulukuraattorin kanssa, jos hänellä on ongelmia kavereiden kanssa, jos perheessä on ongelma, joka vaikuttaa lapsen hyvinvointiin. Kuraattori voi myös ottaa yhteyttä lapsen vanhempiin, jos lapsen ongelmat ei voida ratkaista koulussa. Silloin on tärkeää, että perhe ja koulu ovat yhteistyössä.

- **Lapsiperheiden kotipalvelu**

Ainoa maksullinen palvelu kaikista palveluista, joista kerromme. Perheen tulot, perheen koko ja palvelun kesto vaikuttavat hintaan. **Tilanteen esimerkit:** vasta synnyttänyt äiti tarvitsee apua vanhempien lasten kanssa, jos toista vanhempaa ei ole tai hänellä on paljon työtä; äidillä on masennus tai hän on usein väsynyt; perheeseen syntyi kaksoset. **Mitä työntekijä tekee?** Ulkoilee vauvan tai leikkiikäisen sisaruksen kanssa, jotta äiti voi levätä; auttaa lastenhoidossa, jotta äiti voi samalla tehdä kotityötä tai käydä esimerkiksi lääkärillä. Lapsiperheiden kotipalvelujen työntekijät eivät tee siivoustöitä perheen kotona vanhempien puolesta. Perheen pitää hakea palvelu. Kotipalvelu on mahdollista saada enintään kolmeksi kuukaudeksi.

- **Tarvitsen apua/pyydä apua- verkkolomake tai puhelinneuvonta**

Missä tilanteessa? Jos vanhemmat tarvitsevat tukea lapsen kasvatukseen tai perheessä on ongelmia (esimerkiksi vanhemmilla on riitoja, lapsi ei noudata kodin sääntöjä, ei kuuntele vanhempia). **Mitä tehdään?** Kun vanhempi ottaa yhteyttä työntekijään, hän saa keskusteluapua ja neuvontaa. Työntekijät arvioivat, miten perhettä voi auttaa.

- **Lastenvalvojat**

Missä tilanteessa? Suomessa lapsella on oikeus molempiin vanhempiin. Eron jälkeen lapsen vanhempien pitää sopia lapsen asioista, esimerkiksi kumman vanhemman kanssa ja milloin lapsi asuu tai milloin tapaa toista vanhempaa sekä elatusasioita (raha-asioita). Suullista sopimusta voi myös tehdä, mutta jos tulee ongelma (esimerkiksi toinen vanhempi ei maksa rahaa lapsen menoihin), on vaikeaa todistaa sitä. Lastenvalvoja auttaa vanhempia tekemään kirjallisen sopimuksen ja myös varmistaa, että päätökset ovat lapselle hyvät. Lastenvalvoja allekirjoittaa vain sellaisen sopimuksen, josta molemmat vanhemmat ovat tyytyväisiä.

2. Palvelut erityisen tuen tarpeeseen

- **Perheneuvola**

Missä tilanteessa? Perhe tarvitsee keskustelutukea ja ohjausta vanhemmuuteen ja lapsen kasvatukseen, jos on huoli lapsen käyttäytymisestä ja mielialasta. Esimerkiksi lapsi käyttäytyy väkivaltaisesti kotona (lyö vanhempia ja sisaruksia), jos vanhemmat eivät löydä kontaktia lapsen kanssa, jos perheessä on konflikti, jota on vaikeaa ratkaista.

- **Perheasioiden sovittelu**

Missä tilanteessa perheasioiden sovittelijat antavat apua ja tukea? Kun vanhemmat miettivät eroa tai kun he ovat jo eronneet ja ovat eri mieltä lapsen asioista eron jälkeen. Perheasioiden sovittelija kuuntelee vanhempia, jotka eivät osaa päättää, kummalla vanhemmalla lapsi asuu eron jälkeen tai kuinka usein lapsi tapaa toista vanhempaa tai eivät osaa päättää lapsen elatuksesta. Työntekijä ei päättä mitään vanhempien puolesta, mutta auttaa vanhempia sopia asioita niin, että lapsella olisi hyvä elämä ja hyvät suhteet molempiin vanhempiin eron jälkeen.

- **Vauvaperhetyö**

Kenelle? Palvelu on raskaana oleville naisille ja vauvaperheille. Molemmat vanhemmat voivat käyttää palvelua. **Missä tilanteessa?** Esimerkiksi vaikea raskausaika (voimakas pahoinvointi, raskaudenaikainen diabetes tai äidin verenpaineen nousu, masennus tai ahdistus), kohtuvauvan menetys, synnytyspelko, vauva syö tai nukkuu huonosti, eikä vanhempi tiedä miten toimia. Palvelu auttaa vanhempia ymmärtämään, millainen vanhemmuus on hyvä ja turvallinen lapsille, mitä vauva tarvitsee ja miten äiti voi huolehtia omasta hyvinvoinnistaan ja miksi se on tärkeää.

- **Lasten psykologipalvelu**

Kenelle ja missä tilanteessa? Lapsi voi tarvita psykologin käyntiä, jos hänen on vaikeaa toimia päiväkoti- tai koulukavereiden kanssa tai jos lapsi käyttäytyy eri tavalla kuin samanikäiset lapset. Silloin on tärkeää mahdollisimman varhain tutkia, mitä lapsella on ja millaista tukea hän tarvitsee. Psykologi keskustelee lapsen kanssa leikkimällä, piirtämällä ja antamalla pieniä tehtäviä.

Tämä palvelu tarjotaan alle kouluikäisille lapsille ja heidän perheilleen, jos neuvolan tai päiväkodin tuki ei riitä. Jos vanhemmilla on huolta lapsen kehityksestä, he voivat kertoa asiasta neuvolassa tai päiväkodissa. Lapsen psykologipalveluihin tarvitaan lähete, joka voidaan tehdä esimerkiksi neuvolassa tai lääkärillä.

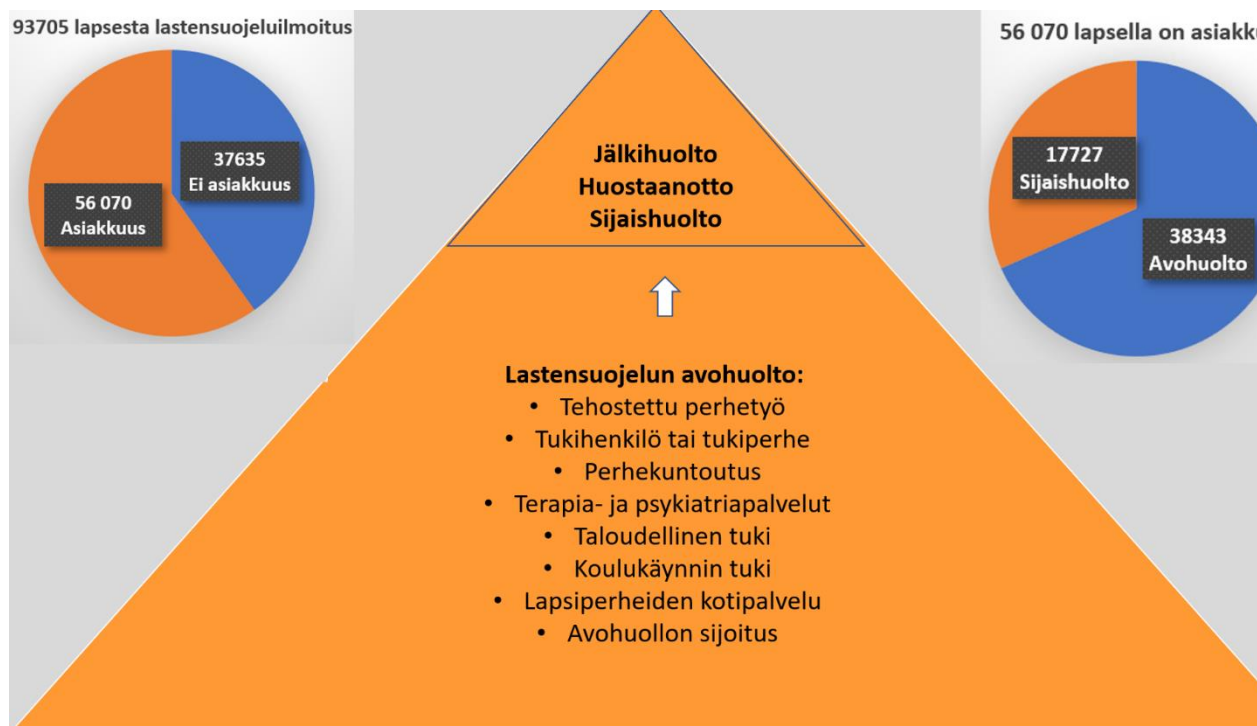
- **Lasten puheterapia**

Kenelle? Alle 18-vuotiaille lapsille, nuorille ja heidän perheilleen. **Missä tilanteessa?** esimerkiksi lapsi oppii uusia sanoja hitaasti, puhe on pitkään epäselvää, lapsen on vaikea ymmärtää mitä toiset puhuvat, puheessa on änkytystä, syömistaitojen (esimerkiksi pureskelun) oppiminen on hankalaa. Vanhemmat voivat kertoa asiasta neuvolassa tai lapsen päiväkodissa/koulussa, ja siellä tehdään lähete lasten puheterapiaan. Puheterapeutit tarjoavat myös puhelinohjausta ilman lähettä.

Mitä puheterapeutti tekee? Puheterapeutti keskustelee vanhempien kanssa lapsen tilanteesta. Puheterapeutti antaa lapselle erilaisia tehtäviä ja leikkejä ja arvioi lapsen puhumisen taitoja ja puheen ymmärtämistä.

3. Lastensuojelu

Tilastojen lähde: THL Tilastoraportti 22/2022, Lastensuojelu 2021.

Lastensuojelua tarvitaan silloin kun muu tuki, josta on kerrottu, ei riitä.

Lastensuojeluilmoitus. Kuka voi tehdä? Kuka tahansa: lapsi itse, vanhemmat, naapuri, läheinen, joku muu henkilö. Esimerkiksi päiväkodin, terveydenhuollon, neuvolan, koulun ja poliisin työntekijöillä on velvollisuus (on pakko) tehdä lastensuojeluilmoitus, kun huoli herää lapsesta. **Missä tilanteissa tehdään lastensuojeluilmoituksia?** Esimerkiksi lapsi on varastanut tavaroita kaupasta ja poliisi sai hänet kiinni; päiväkodissa lapsella ei ole toistuvasti lämpimiä vaatteita, vaikka on kylmä sää, tai lapsella on aina likaisia vaatteita tai jos vanhempi on väkivaltainen lasta kohtaan, tai jos lapsi ei tule kouluun useaan päivään eivätkä vanhemmat ilmoita syytä. Ilmoitus tehdään kunnan sosiaalitoimistolle.

Ennakollinen lastensuojeluilmoitus voidaan myös tehdä ennen lapsen syntymää. **Missä tilanteessa?** Esimerkiksi jos on tieto, että tulevalla äidillä tai isällä on päihdeongelma (käyttää huumeita tai alkoholia) tai vakava mielenterveysongelma.

Kun lastensuojelun sosiaalityöntekijät ovat saaneet ilmoituksen, he ensin arvioivat, onko tilanne kiireellinen. Työntekijät arvioivat yhdessä vanhempien kanssa, mitä perhe tarvitsee ja miten palvelut voivat perhettä auttaa.

On myös hyvin mahdollista, että työntekijät saavat lastensuojeluilmoituksen, joka on **perätön**, eli ei ollut syytä tehdä sitä. Perätön lastensuojeluilmoitus saattaa tulla esimerkiksi naapurilta tai entiseltä puolisoilta, mutta työntekijöillä on velvollisuus käsitellä jokainen lastensuojeluilmoitus.

A. Lastensuojelun avohuolto

Lastensuojelun avohuolto on suurin osa lastensuojelupalveluista. (Kuvio tilastoista). Jos erityisen tuen perhetyö ei riitä, voi auttaa lastensuojelun avohuolto. Yleensä lastensuojelun työntekijät auttavat perheitä heidän kotonaan.

- **Tehostettu perhetyö**

Missä tilanteessa? Esimerkiksi jos perheessä on väkivaltaa, vanhemmat käyttävät päihteitä (alkoholia ja huumeita), jos vanhemmilla on vakava riita eron jälkeen; jos lapsi tekee vaarallisia asioita, tappelee koulussa, ei halua käydä koulussa, varastaa tavaroita, ei tule kotiin illalla. **Mitä työntekijät tekevät?** Käyvät perheen kotona säännöllisesti muutaman kerran viikossa, ohjaavat vanhempia lapsen kasvatuksessa tai tekevät yhdessä vanhempien kanssa kasvatustyötä ja auttavat sopimaan asioita lapsen kanssa.

- **Tukihenkilö**

Missä tilanteessa? Lapsen ongelmat koulussa – oppimisvaikeudet, poissaolot, vanhemmilla tai lapsella on mielenterveysongelmat, lapsi tarvitsee erityistä tukea, toisen vanhemman kuolema, vanhempi on yksinhuoltaja ilman läheisiä. **Kuka on tukihenkilö ja mitä hän tekee?** Ammatillinen tai vapaaehtoinen tukihenkilö on aikuinen, joka tapaa lasta säännöllisesti ja viettää aikaa hänen kanssaan, vie

harrastukseen ja kouluun, ulkoilee. Tapaamiset ovat pari kertaa kuukaudessa tai useammin, riippuen lapsen tarpeesta.

- **Tukiperhetoiminta**

Missä tilanteessa? Toisen vanhemman kuolema, vanhemman vakava sairaus.

Mitä tukiperhe tekee? Tukiperhe viettää aikaa lapsen kanssa yleensä yhden viikonlopun kuukaudessa.

- **Avohuollon perhekuntoutus**

Missä tilanteessa? Vanhemmat käyttävät päihteitä tai heillä on mielenterveysongelmia, eivätkä he osaa huolehtia lapsesta, lapsella on neuropsykiatriset ongelmat ja vanhemmat eivät tiedä, miten toimia lapsen kanssa. **Mitä tehdään?** Lapsi muuttaa kotoa vanhempien tai yhden vanhemman kanssa kuntoutusyksikköön tai kuntoutuksen työntekijät itse tulevat säännöllisesti perheen kotiin. **Mitä työntekijät tekevät?** Työntekijät käyttävät erilaisia menetelmiä, jotta vanhemmat oppivat miten toimia oman lapsen kanssa. Perhekuntoutuksen tarkoituksena on, että vanhemmat pystyvät huolehtimaan lapsesta myös kotona itsenäisesti. Silloin lapsi saa asua edelleen kotona vanhempien kanssa.

- Lastensuojelu myös järjestää **terapia- ja psykiatriapalveluita, vertaisryhmätoimintaa** (vapaaehtoiset ryhmät lapsille tai vanhemmille, joissa he voivat jakaa kokemuksia ja ajatuksia muille), myöntää **taloudellista** tukea (rahaa) lapsen harrastuksiin, nuorelle asunnon hakemiseen, perheelle **loma- ja virkistystoimintaan**.

- **Avohuollon sijoitus**

Missä tilanteessa? Esimerkiksi jos lapsen vanhemmat joutuivat sairaalaan, eikä kukaan muu pysty hoitamaan lasta. Silloin lapsi asuu muualla, kunnes vanhemmat ovat päässeet kotiin.

B. Lastensuojelun sijaishuolto

17727 lasta vuonna 2021 (kuvio). Lasten hoito järjestetään muualla kuin kotona, jos koti ei ole turvallinen paikka lapselle tai jos lapsi vahingoittaa itseään, eli tekee itselle vaarallisia asioita tai aiheuttaa fyysistä kipua. **Tilanteiden esimerkit:** lapsi käyttää päihteitä tai tekee rikoksia, lapsi on vaarallinen sisaruksille ja muille perheen jäsenille, lapsella on vakava neuropsykiatrinen sairaus ja vanhemmat eivät pysty hoitamaan lasta itsenäisesti, vanhemmat käyttävät väkivaltaa lasta kohtaan. Kun valitaan lapselle sijoituspaikka, hänen äidinkieltä otetaan huomioon, eli jos löytyy sijaisperhe, jossa puhutaan samaa kieltä kuin lapsi, lapsi sijoitetaan mahdollisesti siihen.

Sijoitettu lapsi voi asua:

Sukulaisen tai muun läheisen luona, jos on mahdollista.

Perhehoidossa (erityisesti pienet lapset) - sijaisperheessä, ammatillisessa perhekodissa.

Laitoksessa: lastenkoti, nuorisokoti, koulukoti, vastaanottokoti, tukiasunto.

Kiireellinen sijoitus. Missä tilanteessa? Jos lapsi on vaarassa: kun vanhempi hoitaa lasta huonosti, esimerkiksi ei anna ruokaa, tai vanhempi käyttää kuritusväkivaltaa lasta kohtaan. Lapsi viedään turvalliseen paikkaan ja työntekijät arvioivat tilanteen. He myös keskustelevat vanhempien kanssa, lapsen kanssa (ikä huomioon), muiden työntekijöiden kanssa (päiväkoti, koulu, poliisi...), voiko lapsi palata kotiin ja millaista apua vanhemmat tarvitsevat siihen. Tai jos lapsi ei voi palata kotiin, mihin lasta sijoitetaan.

C. Huostaanotto

Huostaanotto on viimeinen keino, jos muut keinot, joista on kerrottu, eivät toimi. Viranomaiset ottavat lasta huostaan ja päättävät hänen hoidostaan ja kasvatuksestaan ilman vanhempia. Heidän pitää vakavasti perustella päätös, miksi lapsi otetaan huostaan ja miksi se näin on lapselle parempi. Lastensuojelulaki säätelee kaikki prosessit. Työntekijöiden pitää kuunnella vanhempien mielipidettä

asiasta ja myös lasta kuunnellaan, jos hän on yli 12-v ja on mahdollista myös keskustella nuoremman lapsen kanssa. **Missä tilanteessa tehdään huostaanotto?** Kotona on jatkuva väkivalta lasta kohtaan, vaikka perhe on saanut tukea sen lopettamiseen. Lapsi käyttää päihteitä, tekee vakavia rikoksia, vahingoittaa itseään tai muita (aiheuttaa fyysistä kipua), lapsella on vakavat psyykkiset ongelmat. Huostaanotto päättyy viimeistään, kun lapsi täyttää 18-v, mutta jos tilanne on parantunut, lapsi voi palata perheeseensä aikaisemmin. Vanhemmuus jatkuu huostaanoton jälkeen. Vanhempi saa pitää yhteyttä lapseen sovitulla tavalla, saa tietää lapsen asioista. Vanhemmalla säilyy oikeus päättää lapsen uskonnosta. Esimerkiksi sijaisperhe saa harjoittaa omaa uskontoa ja kulttuuria, mutta ei saa vaatia lapselta samaa, vaan lapsi saa säilyttää omaa uskontoaan ja kulttuuriaan. Lapsen vanhemmat ja sijaisvanhemmat voivat esimerkiksi keskustella siitä, mitä uskonnollisia juhlia lapselle on tärkeitä ja mitä ruokaa hän ei saa syödä.

D. Jälkihuolto.

Sijoituksen jälkeen nuori usein tarvitsee tukea. **Mitä tekevät jälkihuollon työntekijät?** Työntekijät antavat nuorille neuvontaa, auttavat hakea koulutusta, työpaikkaa ja asuntoa, myöntävät taloudellista tukea (rahaa) asumiseen. Palvelu tarjotaan alle 25-vuotiaille.

Pohdittavaksi

- Lastensuojelu ei ole rangaistus, vaan tukimuotojen kokonaisuus, kun ongelma on vakava. Nykyaikana ymmärretään, että lastensuojelu on koko perheen suojelua. Lastensuojelussa lapsen oikeudet ja yhteistyö vanhempien kanssa ovat tärkeitä.
- Lastensuojelua ja perhepalveluita Suomessa voi ja pitää vielä kehittää ja parantaa. Perheiden rooli parantamisessa on suuri. Jos vanhemmat tuntevat palveluita ja aktiivisesti keskustelevat työntekijöiden kanssa (tuovat esille, mitä ei toimi tai toimii huonosti, kysyvät rohkeasti, mitä toimenpiteet ja prosessit tarkoittavat) he voivat vaikuttaa palvelujen laatuun.

- Suomessa uskotaan, että vanhemmat tuntevat oman lapsen paremmin kuin joku muu.
- Suomessa lapsen suojeleminen ikävistä asioista on vanhempien tehtävä. Jos vanhemmalla on huoli perheestä tai lapsesta, hän voi aktiivisesti etsiä ja pyytää neuvontaa ja apua. Jos vanhempi ei puhu ongelmasta, on vaikeaa auttaa.

Kahden kulttuurin vanhempien toivo- ja huolikortit

Menetelmän kesto: 15–30 minuuttia ryhmän koosta ja aikataulusta riippuen

Tuotteen kuvaus: 20 toivokorttia ja 20 huolikorttia Word-tiedostona tulostettavaksi. Kortit voi halutessa laminoida. Korttien sisällön kehittämiseen osallistui ryhmänohjauksen suunnittelijoiden lisäksi seitsemän Suomeen muuttanutta vanhempaa, jotka ovat asuneet Suomessa 2–12 vuotta. Yhteiskehittäjät ovat tulleet neljästä eri maista, jotka sijaitsevat Lähi-Idässä, Länsi-Euroopassa ja entisen Neuvostoliiton alueilla. Korttien sisältö on yleiskielelle muokattuja lainauksia yhteiskehittäjien pohdinnoista vanhemmuudesta kahdessa kulttuurissa.

Kortit-menetelmä infotilaisuuden lopuksi:

Monesti erilaisissa ryhmätoiminnoissa jaettu tieto erilaisista palveluista saattaa jäädä hieman irralliseksi osallistujalle. Onkin tärkeää tukea osallistujia siinä, että he sisäistäisivät tapaamisen aiheen ja sen mahdollisen hyödyn hänelle itselleen tai lähipiirille. Kun menetelmää hyödynnetään tapaamisen lopussa, se tarjoaa tukea nimenomaan saadun tiedon soveltamiseksi osallistujan perhe-elämään ja vanhemmuuteen. Toiminnallinen menetelmä auttaa myös tiedon sulattamisessa, sillä osallistujat muuttuvat kuuntelijoista aktiivisiksi puhujiksi.

Menetelmän idea:

Ryhmäläisten yhdistävät tekijät ovat sekä vanhemmuus että maahanmuutto. Nämä asiat voivat osaltaan edistää vertaisuutta ryhmässä ja lisätä myös mahdollisuuksia käydä monipuolista keskustelua. Kotoutumisen polku ja

vanhemmuuden erilaiset roolit eivät tällöin ole arvostelun kohteena, vaan kahden kulttuurin perheiden luontevia huolia ja toiveita on mahdollista käsitellä ryhmässä ja normalisoida erilaisia tapoja olla vanhempi. Korttien keskeiset teemat ovat lasten kasvattaminen kahdessa kulttuureissa, perinteiden merkitys, kotikulttuuri voimavarana ja kotoutumisen merkitys.

Korttien käyttö:

Ohjaaja kertoo, että vanhemmuuteen liittyy sekä positiiviset tunteet, kuten esimerkiksi ilo ja toivo, sekä vaikeat, kuten esimerkiksi huolet, epävarmuus ja pelot. Ohjaaja pitää Toivokortit kädessään ja pyytää jokaista osallistujaa ottamaan yhden kortin. Kun hän on tehnyt kierroksen, hän ottaa käteensä Huolikortit ja tekee samaa. Kun jokaisella osallistujalla on kädessään kaksi korttia (yksi huolikortti ja yksi toivokortti), ohjaaja pyytää halukkaita lukemaan ääneen saamansa kortit. Ohjaaja kysyy vuorossa olevalta osallistujalta, onko hän samaa mieltä vai eri mieltä, onko hän kokenut samaa? Sen jälkeen ohjaaja antaa puheenvuoron muille puhua samasta asiasta. Ohjaaja voi tukea heitä, joiden kielitaito on heikompi, lukemalla ääneen heidän korttinsa. Vertaisuuden merkitys korostuu huolista puhuttaessa.

Ohjaaja voi tukea keskustelua esimerkiksi esittämällä kysymyksiä siitä, miten toimia erilaisissa haastavissa tilanteissa ja mitä vinkkejä muilla vanhemmilla on tähän. Jos joku ryhmästä tuo esiin asioita, jotka olisivat lapsen kannalta haitallisia, ohjaajan tehtävänä on kuitenkin puuttua sanottuun kohteliaasti antamalla uusia näkökulmia asiaan ja muistuttamalla lasten oikeuksista. Lisäksi jos ohjaaja huomaa osallistujan kertomuksesta, että huoli jostakin asiasta on iso, hänen kannattaa tarjota vanhemmalle mahdollisuus yksilölliseen keskusteluun ja ohjata häntä mahdollisuuksien mukaan avun ja tuen piiriin.

Menetelmän tavoitteet:

1. Lisätä ymmärrystä siitä, että niin kielteiset kuin myönteiset ajatukset ja tunteet ovat luonnollinen osa vanhemmuutta ja että myös vaikeita asioita saa tuoda esille.

2. Madaltaa keskustelujen avulla kynnystä ottaa asioita puheeksi ja pyytää tarvittaessa myös apua lähiverkostolta ja ammattilaisilta.
3. Tunnistaa omien ja toisten keskusteluissa esiin nostaminen asioiden kautta omia haasteita ja lähteä myös itsenäisesti etsimään niihin ratkaisuja.
4. Vahvistaa vanhempia oman perheensä asiantuntijoina ja tarjota heille osallisuuden kokemuksia osana ryhmätoimintaa.
5. Mahdollistaa vertaisuutta ryhmässä - kokemusten jakaminen ja toisille vinkkien antaminen.

Soveltuvuus eri ryhmätoimintaan: Kahden kulttuurin vanhempien toivo- ja huolikortit- menetelmää voi käyttää erillisenä menetelmänä muussa toiminnassa monikulttuurisessa perhetyössä ja aikataulun mahdollistaessa menetelmän herättämää keskustelua voi pidentää ja syventää.

- **Kortit**

Toivokortit:

1. Suomessa saamme vanhempina kasvattaa lapsemme ilman, että sukulaiset puuttuvat tapoihimme kasvattaa
2. Toivon, että lapsestani tulee hyvä ja onnellinen aikuinen, joka tuntee kotikulttuurinsa
3. Vanhempina valitsemme parhaat puolet molemmista kulttuureista
4. Perheemme on vahva, kun toimimme yhdessä
5. Vietämme aikaa lapsemme kanssa, kuuntelemme, keskustelemme ja olemme kiinnostuneita hänen elämästään
6. Osaamme nähdä lapsemme vahvuudet ja onnistumiset
7. Perheemme on ainutlaatuinen
8. Haluan opettaa lapselleni tärkeitä asioita kulttuuristani, kuten äidinkieltä ja uskontoa
9. Olen avoin uutta kulttuuria kohtaan
10. Luotan perhepalveluihin
11. Kun saan uusia ystäviä Suomesta, en ole enää yksin
12. Lapsi saa olla sellainen kuin hän on
13. Harrastukset tukevat lapsen hyvinvointia

14. Haluan olla läheinen lapselleni myös, kun hän on teini-ikäinen
15. Toivon, että lapseni saa hyviä kavereita ja onnistuu koulussa
16. Haluan tietää enemmän suomalaisesta perhe-elämästä
17. Jos äiti huolehtii itsestään, hän voi paremmin tukea lasta
18. Toivon, että voin toimia hyvänä esimerkkinä lapselleni
19. Voin oppia paljon asioita omalta lapseltani
20. Parasta, mitä voin antaa lapselleni ovat aika, turva, hellyys ja tilaa olla oma itsensä

Huolikortit:

21. On joskus vaikeaa selittää lapselle, miksi kulttuurimme perinteet ovat tärkeitä
22. Lapseni ei ole ylpeä kotikulttuuristamme
23. Perheessä lasten kasvattaminen ja kotityöt ovat suurin työ. Äidin on vaikeaa hoitaa nämä yksin
24. Suomessa elämä on kiireistä
25. Jos isä ja äiti ovat eri mieltä lasten kasvatuksesta, kotona syntyy riitoja
26. Kahden kulttuurin lapselle on vaikeaa ymmärtää, kuka hän on
27. Kun lapseni perustaa oman perheen, kannan huolta siitä, opettaako hän omaa kotikulttuuriaan hänen omille lapsilleen
28. Pelkään, että ihmiset näkevät lapseni vain ulkomaalaisena nimen tai äidinkielen takia
29. Kaipaen sukulaisten tukea lasten hoidossa ja kasvatuksessa
30. En tiedä, miten voisin selittää lapselleni, että pitää kunnioittaa vanhempia ihmisiä
31. Jos perheessä on ongelma, on vaikeaa hakea apua perhepalveluista
32. Minulla ei ole suomalaisia ystäviä. En tiedä, miten löydän heitä.
33. Pelkään, että en osaa tukea lastani riittävästi (esimerkiksi koulussa)
34. En tiedä millainen lapseni on kodin ulkopuolella
35. En tiedä, miten voin keskustella lapseni kanssa vaikeista asioista
36. On ikävää, että lastani hävettää meidän kulttuuritaustamme
37. Miten lapsi luo suhteen sukulaisiin, jotka asuvat kaukana?
38. Lapseni kokee, että hän on erilainen kuin muut lapset
39. On vaikea muuttaa kasvatustyyliään Suomessa

40. En hyväksy joitakin lapseni ajatuksia ja tekoja

LISÄTIETOA OHJAAJALLE

TIETOVISAN LÄHTEET KYSYMYKSITTÄIN

Ylppo.fi (i.a.). *Maitopisarayhdistyksestä neuvolaksi.*

<https://ylppo.fi/maitopisarayhdistys - neuvolan synty>

Kolho, E., Lindström, M., & Forss, N. (2012). *Botulismi – vaikeasti tunnistettava sairaus.* Duodecim. <https://www.duodecimlehti.fi/duo10534>

Sinervo, A. (1956). *Lastenhoito-opas.* s. 58. Maatalousnaisten Keskusten julkaisu 78/458- Maatalousseurojen Keskusliitto.

Suomen Mehiläishoitajain liitto. (i.a.). *Miksi vain yli 1-vuotiaalle?*

<https://hunaja.net/hunajatietao/hunaja/miksi-vain-yli-1-vuotiaalle/>

Laine, A. (5.5.2022). *Kuritusväkivalta kielletty jo vuodesta 1984.* Lastensuojelun keskusliitto. <https://www.lskl.fi/artikkelit/kuritusvakivalta-kielletty-jo-vuodesta-1984/>

Kuvien lähde: Kansallisgalleria www.kansallisgalleria.fi

Kaikki diaesityksessä käytetyt teoskuvat ovat kansallisgallerian kokoelmassa merkittyjä "tekijänoikeusvapaa"-merkinnällä ja täten ovat vapaasti käytettävissä CC0-lisenssin mukaisesti. Nämä voi jakaa, muokata ja hyödyntää miten tahansa.

VARHAISEN TUEN PALVELUIDEN LINKIT

Lastenneuvola

<https://www.espoo.fi/fi/terveys/neuvolat/lastenneuvolakaynnit>

<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/aitiys-ja-lastenneuvola/lastenneuvola>

Opiskeluhoolto

<https://www.espoo.fi/fi/kasvatus-ja-opetus/perusopetus/opiskeluhoolto>

<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto/yksilokohtainen-opiskeluhoolto>

Lapsiperheiden kotipalvelu

<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/lapsiperheiden-kotipalvelu>

Äitiysneuvola

<https://www.espoo.fi/fi/terveys/neuvolat/aitiysneuvolakaynnit>

<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/aitiys-ja-lastenneuvola/aitiysneuvola>

Lastenvalvojat

<https://www.espoo.fi/fi/lastenvalvojat>

<https://www.hel.fi/sote/toimipisteet-fi/aakkosittain/perho/lastenvalvojat/kysymykset2/>

Tarvitsen apua/pyydä apua

<https://turvalomake.hel.fi/tarvitsenapua> Helsinki

<https://www.espoo.fi/fi/tukea-arkeen/pyyda-apua> Espoo

ERITYISEN TUEN PALVELUIDEN LINKIT

Perheneuvola

<https://www.espoo.fi/fi/palvelut/perheneuvola>

<https://stm.fi/kasvatus-perheneuvonta>

Lasten psykologipalvelu

<https://www.espoo.fi/fi/palvelut/lasten-psykologipalvelu>

<https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/hallinto/palvelut/palvelukuvaus?id=9233>

Lasten puheterapia

<https://www.espoo.fi/fi/terveys/terapia-ja-kuntoutus/lasten-puheterapia>

<https://www.hel.fi/sote/toimipisteet-fi/aakkosittain/perheiden-erityispalvelut/puheterapia/>

LASTENSUOJELUN PALVELUIDEN LINKIT

Lastensuojelu

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja>

<https://www.lastensuojeluntukihenkiloksi.fi/mita-tukihenkilotoiminta-on>

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/perhekuntoutus>

<https://podtail.com/fi/podcast/pari-sanaa-lastensuojelusta/>

<https://www.lastensuojelu.info/sf/sanasto/>

<https://stm.fi/lastensuojelu>

<https://www.hus.fi/potilaalle/hoidot-ja-tutkimukset/lapset-ja-nuoret/kaltoinkohtelusta-aiheutuva-oireilu-lapsella>

Avohuollon ja sijaishuollon tilastot

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144518/Lastensuojelu_2021_korjattu_07062022.pdf?sequence=5&isAllowed=y

<https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lastensuojelu/lastensuojelu>

Sijaishuolto

<https://lapsenmaailma.fi/artikkeli/uskontoa-vai-ei/>

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150263#P5>

Tukihenkilötoiminta ja tukiperhetoiminta

<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/tukihenkilot-ja-perheet>

Lastensuojeluilmoitus

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/ennakollinen-lastensuojeluilmoitus>

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144518/Lastensuojelu_2021_korjattu_07062022.pdf?sequence=5&isAllowed=y